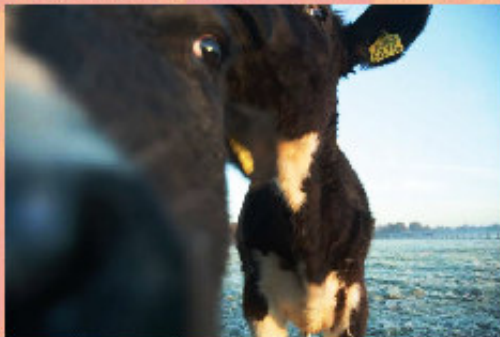

DOCENTENHANDLEIDING

Totaal 2

Vervolgcurcus
Nederlands
voor
anderstaligen

door drs. Anneke van den Broek

Docentenhandleiding Totaal 2, vervolgcursus Nederlands voor anderstaligen

Inleiding

De opzet, structuur en thema's in Totaal 2 zullen voor docent en cursist voor zich spreken. Deze docentenhandleiding bevat naast een korte uiteenzetting van de vaste onderdelen per les, voor iedere les afzonderlijk ideeën om de teksten en oefeningen verder te exploiteren. Het spreekt voor zich dat er naast deze ideeën nog vele andere mogelijkheden zijn om het aangeboden materiaal in Totaal 2 te exploreren en te verwerken. Daarnaast treft u de teksten van de luisteroefeningen aan.

Doel

Het doel van Totaal 2 is de anderstalige volwassenen, die de basis van het Nederlands reeds beheersen, in alle vaardigheden een flinke stap in het niveau te laten zetten qua vaardigheid, vloeiendheid en correctheid.

Doelgroep

Totaal 2 is, evenals de basiscursus, met name bedoeld voor middelbaar en hoger opgeleide anderstaligen. De methode is inzetbaar in individuele en in groepscursussen, binnen en buiten het Nederlandse taalgebied. Het boek bevat veel materiaal dat zelfwerkzaamheid mogelijk maakt en bevordert: vocabulaire lijsten met voorbeeldzinnen, lijst met grammaticale termen in drie talen, lijsten met onregelmatige en sterke werkwoorden en met prepositiecombinaties, grote hoeveelheid luister- en oefenmateriaal, sleutel van alle luister- en huiswerk oefeningen.

Niveau

De methode is uiteraard geschikt voor degenen die Totaal, basiscursus Nederlands voor anderstaligen intensief doorgewerkt hebben en voor hen die reeds de basis van de Nederlandse taal beheersen op een niveau dat op de grens ligt van A1 en A2.

In termen van het Europees Referentiekader is het mogelijk om aan het einde van deze vervolgcursus een heel niveau te stijgen en dus tegen niveau B1, Threshold te eindigen.

Het Europees Referentiekader beschrijft het taalbeheersingsniveau van vijf specifieke (deel)vaardigheden:

Luistervaardigheid:

Leesvaardigheid:

Spreekvaardigheid (gesproken productie):

Spreekvaardigheid (interactie):

Schrijfvaardigheid:

Kenmerken

- heldere en gestructureerde opbouw
- duidelijke en overzichtelijke hoofdstukpagina waarin thema en functies worden geïntroduceerd
- actuele thema's afgestemd op interesses en behoeften van de cursist
- veel aandacht voor structuren
- een schat aan oefenmateriaal
- schematische overzichten van de grammatica
- lijst van grammaticale termen in Engels, Frans en Duits
- in iedere les ruime keuze aan spreek-, luister- en schrijfoefeningen
- alle structuuroefeningen, luister- en kijk oefeningen op cd-rom (zeer geschikt voor zelfstudie)
- in ieder hoofdstuk aandacht voor Nederlandse cultuur in informatieve leesteksten

Geluids- en beeldmateriaal

Bij het boek hoort geluidsmateriaal (alle structuuroefeningen, enkele fragmenten bij spreek oefeningen, luisteroefeningen) en beeldmateriaal (behorend bij enkele luisteroefeningen).

Dit is op twee manieren verkrijgbaar:

- cd-rom met daarop de geluidsfiles, beeldfiles en word-document met alfabetische woordenlijsten per les; inclusief in het boek; te gebruiken in de computer en te openen via de Verkenner;
- audio-cd's met de geluidsfiles (van de beeldfragmenten zijn de geluidsfiles opgenomen, niet het beeld); te gebruiken in cd-speler; te bestellen met boek of apart (zie www.totaal.nu).

De onderdelen in de lessen die gemarkeerd zijn met een koptelefoontje, zijn opgenomen in het geluidsmateriaal.

Vaste onderdelen

Iedere les bestaat uit veertien vaste onderdelen.

De spreek-, luister- en schrijfvaardigheid worden ook als aparte onderdelen aangeboden. Uiteraard is het leren van een taal een combinatie van alle vaardigheden, maar het stelt u op deze manier wel in staat keuzes te maken en accenten te leggen op de ene of andere vaardigheid, afhankelijk van de doelstellingen van uw cursus, de wensen en/of het niveau van de cursist.

Per onderdeel volgen hier enkele aanwijzingen en extra informatie.

Voorblad

Iedere les wordt ingeleid door een voorblad. Daarop staat aangegeven welke thema's en functies in die les aan bod zullen komen. Verder staan daarop een foto die betrekking heeft op de of op het thema van het aanvullend vocabulaire.

In de introductie (onderdeel 1 van iedere les) wordt het thema geïntroduceerd en wordt de aanwezige kennis over het thema onderzocht, besproken en geactiveerd. Uiteraard kan de introductie al beginnen met het voorblad door vragen te stellen over de foto's of de cursist(en) erover te laten associëren. Dit kan bijvoorbeeld via een woordenweb: door midden op het bord het thema te schrijven en alle woorden erom heen te groeperen. Probeer hierbij zoveel mogelijk uit te gaan van de woorden die de cursisten aandragen en zelf nog niet te veel nieuw vocabulaire aan te bieden.

01 - Introductie

Via de introductie wordt de voorkennis van de cursisten betreffende het thema van de les onderzocht, besproken, geactiveerd.

Soms hebben docenten de neiging dit onderdeel over te slaan en direct te beginnen met de tekst. Dat is zonde omdat het niet alleen de cursisten in staat stelt alvast na te denken over het thema en in hun geheugen te graven naar wat ze al weten, maar het geeft de docent ook de gelegenheid te zien waar de cursisten staan en in hoeverre het thema ze al dan niet aanspreekt.

02 - Tekst

De tekst gaat over het thema of een onderdeel daarvan. In de tekst wordt nieuw vocabulaire aangeboden en komt de grammatica van de les aan bod.

Een uitgebreide behandeling van de tekst is aan te bevelen omdat op die manier het onderwerp, het vocabulaire en de grammatica van de tekst al aan bod kunnen komen en naast leesvaardigheid ook de spreekvaardigheid geoefend wordt.

Het is niet aan te raden de cursisten als eerste kennismaking de tekst te laten voorlezen. Enkele mogelijkheden:

- de cursisten hebben als huiswerk de tekst voorbereid (lezen, woorden opzoeken);
- de docent geeft een korte introductie van de tekst en leest de tekst voor;
- de docent bespreekt de tekst;
- nu de cursisten de tekst begrijpen, is het nuttig ze nogmaals naar de tekst te laten luisteren;
- dan kunnen de cursisten de tekst ook zelf voorlezen.

Het vocabulaire (onderdeel 03) en de vragen bij de tekst (onderdeel 04) ondersteunen de exploratie van de tekst.

Nadat de docent vragen gesteld heeft, kunnen de cursisten ook zelf enkele vragen maken over de tekst (bijvoorbeeld 3 vragen over de tekst en 2 vragen over het thema van de tekst maar niet over de inhoud) en ze aan elkaar stellen.

In de teksten worden afkortingen gebruikt. Ik ben zelf geen voorstander van gebruik van afkortingen in teksten. Cursisten moeten ze echter wel leren want ze komen ze in hun dagelijks leven tegen in teksten, e-mails, formulieren. Daarom komen er in iedere tekst één of twee afkortingen voor die opgenomen zijn in de vocabulairelijst. In les 10 wordt vervolgens uitgebreider aandacht besteed aan afkortingen en komen de afkortingen uit de voorgaande lessen terug.

03 - Vocabulaire

In deze vocabulairelijst staat het vocabulaire uit de tekst dat naar alle waarschijnlijkheid nieuw is voor de cursist. Het zijn in ieder geval die woorden/uitdrukkingen die van belang zijn voor het begrip van de tekst en die de cursist actief moet leren beheersen. De lijst is niet alfabetisch maar wordt aangeboden

in de volgorde waarin de woorden voorkomen in de tekst. Ieder woord wordt in een voorbeeldzin gebruikt en op de stippellijn kan de cursist voor zichzelf een vertaling of uitleg noteren. Achterin het boek is een alfabetische woordenlijst opgenomen. In die lijst staan de woorden van onderdeel 03 (Vocabulaire) en van onderdeel 09 (Aanvullend vocabulaire) van alle lessen.

Op de cd-rom staat een alfabetische woordenlijst per les. De cursist kan deze bijvoorbeeld gebruiken om te importeren in een online woordenleerprogramma zoals wrts (www.wrts.nl). Dit programma biedt verschillende oefen- en overhoorvormen. Het biedt tevens de mogelijkheid woordenlijsten te delen, hetgeen betekent dat u als docent de woordenlijsten kunt invoeren en dat uw cursisten deze vervolgens in hun eigen “wrts-omgeving” kunnen importeren. Zo beschikken uw cursisten dan altijd over de juiste lijsten!

04 - Vragen bij de tekst

De eerste tien (vanaf les 7 de eerste vijf) vragen zijn begripsvragen over de tekst en kan de docent gebruiken bij de exploratiefase van de tekst. Uiteraard hoeft hij zich niet tot deze vragen te beperken om te checken of de cursist de inhoud van de tekst begrepen heeft.

Naast tekstbegrip is een belangrijke nevendoelelstelling de spreekvaardigheid. De cursist zal het nieuwe vocabulaire moeten gebruiken om zijn antwoorden mondeling te kunnen formuleren. De laatste vijf vragen zijn in dit kader ook belangrijk. Hiermee zet de cursist een stap naar een vrijer gebruik van de taal omdat de vragen toegesneden zijn op de persoonlijke situatie van de cursist en aanleiding kunnen zijn voor een uitgebreider gesprek of groepsdiscussie.

05 - Vocabulaire-oefeningen

Het vocabulaire bij de tekst komt in minimaal twee oefeningen nogmaals aan bod. Het gaat hierbij om het herkennen van het nieuwe vocabulaire, het begrip aan de hand van synoniemen of omschrijvingen en het actief gebruik ervan.

In de oefeningen waarbij de cursisten moeten kiezen uit een lijst van woorden om in te vullen of op te zoeken (woordzoeker), worden de woorden gegeven in de volgorde waarin ze voorkomen in de vocabulairelijst. Als u uw cursisten hierop attent maakt, kunnen ze makkelijker de woorden en hun betekenissen terugvinden. Enkele woordzoekers zijn verder aangevuld met bekend veronderstelde basiswoorden.

06 - Grammatica

De schema's in dit onderdeel zijn bedoeld voor de cursist en zijn daarom kort en schematisch gehouden. Het is aan de docent de manier van uitleggen te kiezen die het beste past bij de cursist of de groep. In de schema's wordt eerst een voorbeeld gegeven (zo veel mogelijk zinnen uit de tekst), dan worden de regels gegeven en die worden daarna puntsgewijs aangevuld met relevante uitleg.

07 - Grammatica-oefeningen

In minimaal twee oefeningen kan de besproken grammatica geoefend worden. Het is de bedoeling dat deze oefeningen uitsluitend mondeling gedaan worden! Op deze manier zal de cursist beter voelen en ervaren hoe hij de nieuwe constructies in zijn spreken moet toepassen. Bovendien kan hij zich zo niet verschuilen achter het schriftelijk, mathematisch toepassen van een “trucje” en confronteert het hem beter met de moeilijkheden en gebruikstoepassingen.

08 - Structuuroefeningen

Het aanbieden van structuuroefeningen is vaak aanleiding tot discussie bij zowel cursisten als docenten. Het op de automatische piloot toepassen van een constructie wordt dan als punt van kritiek gegeven. Dat is in feite juist de reden dat deze oefeningen zeer zinvol zijn. Juist op het niveau van A2 is het gevaar van inslijten van fouten heel groot omdat cursisten in hun dagelijkse spreken niet door de omgeving gecorrigeerd worden. De fouten hebben vaak te maken met woordvolgorde. Mondeling oefenen en (eindeloos) herhalen zorgen ervoor dat de juiste constructies beklijven en opgeslagen worden op de “harde schijf” van de cursist. Bovendien worden in deze oefeningen de nieuwe woorden uit de huidige en voorgaande lessen weer gebruikt. Ik vind het daarom van belang dat de docent de cursisten aanmoedigt deze oefeningen structureel te doen, in feite net zo lang totdat de cursist vloeiend zijn antwoorden kan formuleren. De ervaring leert dat de correctheid en vloeiendheid in spreken van cursisten die dit consciëntieus doen, aanzienlijk verbetert. Structuren en vocabulaire beklijven en worden in het spontane spreken toegepast.

Deze oefeningen zijn zeer geschikt voor zelfstudie, maar kunnen eveneens samen met de docent of in tweetallen geoefend worden.

09 - Aanvullend vocabulaire

In dit onderdeel biedt het boek thematisch extra vocabulaire. Het vocabulaire dat in de opeenvolgende lessen gebruikt wordt en als bekend verondersteld wordt, staat los van de woorden die hier aangeboden worden. Het leren en gebruiken hiervan stelt de cursist uiteraard in staat een extra stap te zetten in zijn conversatie en tekstbegrip. De woorden uit deze lijst zijn, evenals de woorden bij de tekst, opgenomen in de alfabetische woordenlijst achterin het boek én in de alfabetische woordenlijst per hoofdstuk op de cd-rom.

Er zijn verschillende mogelijkheden om met deze lijst te werken en ervoor te zorgen dat de cursisten ook deze woorden onder de knie krijgen:

- cursisten laten werken met www.wrts.nl
- woorden op kaartjes schrijven, kaartjes in de groep uitdelen of individuele cursist bijv. 5 kaartjes laten trekken: woord dat op het kaartje staat vertalen, gebruiken in een zin of een vraag mee laten maken voor een medecursist.

10 - Spreekvaardigheid

In feite wordt in praktisch alle onderdelen de spreekvaardigheid geoefend: introductie, bespreken van de tekst en het vocabulaire, vragen bij de tekst, grammatica-oefeningen, structuuroefeningen, bespreken van diverse oefeningen, Nederland – Nederlanders. In dit onderdeel worden oefeningen aangeboden die specifiek gericht zijn op het spreken in bepaalde situaties of die verder borduren op hetgeen in de les behandeld is. Algemene doelstellingen van spreekvaardigheid zijn zich mondeling kunnen uiten in alle voorkomende dagelijkse situaties, het opdoen van routine, het trainen van vloeiend spreken, het verhogen van het spreektempo. Het gaat daarbij niet alleen over het overbrengen van de boodschap maar met name ook om de grammaticale correctheid van de taal, de verstaanbaarheid (uitspraak) en passendheid. Dit vergt een grote inspanning van de cursisten. Het is daarom niet aan te bevelen de oefeningen uit dit onderdeel vaak te gebruiken als “afsluiting” van een lesbijeenkoms, maar er soms juist de les mee te beginnen.

11 - Luistervaardigheid

Cursisten op A2-niveau blijken een grote behoefte te hebben aan luistervaardigheidstraining. Daarom bevat dit onderdeel zo mogelijk meerdere luisteroefeningen, die qua onderwerp aansluiten bij het thema van de les. Het gaat om ingesproken teksten, interviews, nieuwsfragmenten en radio- en televisiefragmenten. De oefeningen variëren in het aanvullen van tabellen tot waar/niet waar-vragen en open vragen. De antwoorden vindt de cursist in de sleutel, achterin het boek, zodat hij deze oefeningen geheel zelfstandig kan doen. Voor controle op de progressie van de cursisten en om te zien hoe cursisten deze oefeningen maken, kan af en toe een luisteroefening tijdens een lesbijeenkoms gezamenlijk gedaan worden. Beperk dit echter omdat de lesbijeenkoms juist zo belangrijk zijn voor uitleg van nieuwe zaken en het oefenen van de spreekvaardigheid. De uitgeschreven teksten van de luisteroefeningen kunt u vinden in de docentenhandleiding.

12 - Schrijfvaardigheid

In een basiscursus ligt het accent meestal op de spreek- en luistervaardigheid. Schrijfvaardigheid is dan vaak ondergeschikt en hoogstens een nevendoeel. Het taalniveau waarop de cursist nu functioneert, veronderstelt echter ook dat hij zich schriftelijk correct kan uitdrukken. In de eerste les wordt aandacht besteed aan enkele basisprincipes van onze spelling: korte en lange klanken, open en gesloten lettergrepen. Daarna bevat iedere les een aantal schrijfoefeningen die variëren van korte, geleide oefeningen (afmaken van zinnen) tot vrije oefeningen en het schrijven van langere teksten waarin van de cursist verlangd wordt zijn gedachten en ideeën gestructureerd en correct schriftelijk te verwoorden.

13 - Huiswerk oefeningen

Deze serie oefeningen begint iedere keer met twee vaste oefeningen. Oefening 1 is een prepositie-oefening. De eindeloze hoeveelheid combinaties waarin preposities voorkomen, is lastig voor iedere cursist. Het is een van de aspecten van vocabulaireverwerving die eenvoudigweg uit het hoofd geleerd dient te worden en via oefening en herhaling uiteindelijk actief gebruikt kan worden. In oefening A moet de cursist de preposities en prefixen invullen, in onderdeel B maakt de cursist dan een korte lijst van de vaste combinaties uit oefening A die hij vervolgens zelf in een nieuwe zin probeert te gebruiken. Achterin het boek is een lijst van alle combinaties opgenomen. Dit is géén volledige lijst van combinaties met preposities, maar een lijst van alle combinaties die in de teksten en prepositie-oefeningen van dit boek voorkomen. In oefening 2 gaat het steeds om een werkwoord (dat

ook voorkwam in de tekst aan het begin van de les) dat met verschillende prefixen en dus met verschillende betekenissen in onze taal voorkomt.
Door middel van de overige huiswerkoefeningen wordt in de eerste plaats gecontroleerd of de cursist de grammatica begrepen heeft en kan toepassen.

14 - Nederland - Nederlanders

Het laatste onderdeel van iedere les behandelt een stukje Nederlandse cultuur: gewoontes, eigenaardigheden, wetenswaardigheden, tradities, toeristische informatie, geschiedenis. De meeste teksten kunnen als extra leesvaardigheid dienen. Het is de bedoeling dat dit onderdeel aanleiding geeft tot gesprekken met de cursist of in de groep.

Dit onderdeel wordt steeds afgesloten met een opdracht, waarin verschillende vaardigheden gecombineerd worden en die zelfstandig of in een groepje gedaan kunnen worden. Vaak moeten de cursisten informatie opzoeken en die verwerken in een mondelinge of schriftelijke presentatie.

Het is wellicht wat veel om deze opdrachten iedere les door alle leerlingen te laten uitvoeren en te laten presenteren. Bij een groeps cursus is het mogelijk om de lessen te verdelen over de groep en iedere keer een andere cursist of een ander tweetal de opdracht te laten uitvoeren en te laten presenteren aan de rest van de groep.

Aanwijzingen per les

Hieronder volgen per les enkele aanwijzingen en aanvullende informatie.

LES 1

01.02 Tekst

Houd uzelf op de hoogte van de carrière van Ahmed Aboutaleb via de website van de PvdA (www.pvda.nl) of via www.ahmedaboutaleb.info.

01.05 Oefening 3

Uitbreiding van deze oefening: geef 10 werkwoorden waarbij cursisten het substantief moeten zoeken (via -ing): bv. uitzenden, verrassen, openen, verwarren, ontmoeten, afsluiten, verdwijnen, betalen, buigen, bevallen, bespreken, scheiden, lezen, meten, verbeteren, roepen, vergelijken, overtuigen, ontwikkelen, etc.

01.06 Grammatica

De grammatica van deze les is een herhaling van alle werkwoordstijden uit Totaal, basiscursus Nederlands voor anderstaligen. Een goed begrip en gebruik van de werkwoordstijden is essentieel voor de verdere ontwikkeling van de taal. Grijp hierbij eventueel terug op de oefeningen uit de basiscursus.

01.14 Nederland - Nederlanders

Extra spreekopdracht: **Bankje op een buurtfeest** (met dank aan Irma):

- rijtje stoelen voor de groep
  - feestje: mensen ontmoeten er vaak nieuwe mensen
  - 2 mensen starten op het bankje: A begint met de openingszin, B antwoordt en samen voeren ze een klein gesprekje.
  - Dan komt C: stelt openingszin aan één van beiden, bijvoorbeeld aan A, en voert een gesprekje. A verdwijnt vervolgens en D komt.... etc.
- Telkens zitten er 2 à 3 personen op de bank.

LES 2

02.01 Introductie

Vraag 4 is niet eenvoudig. U kunt de cursisten hierbij helpen door de vraag enigszins af te bakenen, zoals:

- maak een slogan om kranten lezen te promoten
- maak een slogan over kinderen die te veel televisie kijken
- maak een slogan die ouders waarschuwt voor verkeerd internetgebruik door hun kinderen
- maak een slogan die kinderen wijst op de gevaren van internet

- maak een slogan die kinderen wijst op de studiemogelijkheden van internet
- maak een slogan over persvrijheid

02.05 Oefening 2

Doe deze oefening bij voorkeur mondeling. In een groep eerst in tweetallen en daarna klassikaal. Variant voor het maken van de zinnen (indien in tweetallen): maak een vraag die de medecursist beantwoordt.

02.06 Op straat

Besprek met uw cursist(en) waarom het moeilijk is om op taaluitingen die je op straat tegenkomt, vormen met conjuncties te vinden.

02.07 Oefening 3

Kan ook in drietallen: A stelt vraag, C herhaalt in indirecte vorm, B geeft antwoord, C herhaalt in indirecte vorm; etc.

02.10 Oefening 2 en 3

Bij deze twee oefeningen is een aantal vrij algemene onderwerpen gegeven waarover de cursisten hun mening moeten formuleren. Uiteraard is het altijd goed deze onderwerpen te vervangen door onderwerpen uit de media op het moment dat u deze oefeningen met uw cursisten doorneemt.

02.12 Oefening 2 en 3

Alternatief voor correctie: teksten onderling uitwisselen. Met een markeerstift subjecten en werkwoorden markeren. Staan ze juist?

LES 3

03.06 Grammatica

Het is natuurlijk altijd moeilijk in het Nederlands om te weten waar het accent in een woord komt, dat moeten cursisten echt leren door te luisteren.

Om ze een beetje op weg te helpen wat betreft de scheidbare werkwoorden, kunt u samen met de cursisten een lijst maken, bv:

overdrijven	aankomen
mislukken	opbellen
omschrijven	weggaan
ondertekenen	langskomen
overtuigen	afspreken
voorspellen	binnenkomen
overleggen	meenemen
voorkomen	voorkomen
onderzoeken	nadenken
	neerzetten
	invullen
	ophalen
	wegbrengen
	uitnodigen
	schoonmaken
	ademhalen
	overschrijven
	overdrijven
	nakijken
	uitzenden
	aanvragen etc.

03.09 Aanvullend vocabulaire

Welke titel mag ik voeren na mijn opleiding?

Met de komst van de bachelor-masterstructuur en met de invoering van de associate degree is er een woud aan titels die je op grond van een studie in het hoger onderwijs mag voeren. De titel is afhankelijk van de soort opleiding die je hebt gevolgd en aan welke instelling. Vooral in het hbo

kunnen de titels voor dezelfde opleidingen verschillen, afhankelijk van aan welke hogeschool je de opleiding hebt gevolgd. De oude titels doctorandus, meester en ingenieur blijven naast de nieuwe titels, bachelor en master, bestaan. In Nederland wordt bachelor een nieuwe titel. De mastertitel is gelijk aan de doctorandus-, meester- en ingenieurstitel.

Hieronder staan de meest gangbare titels op een rijtje. Alle titels schrijf je achter je naam, tenzij anders aangegeven. Bij een aantal titels bestaan er zowel Nederlandse als internationale titels. Je bent vrij om daartussen te kiezen, maar je gebruikt niet beide titels tegelijkertijd.

HBO-BACHELOR

- B (van Bachelor), gevolgd door het vak waarin je bent afgestudeerd, dus bijvoorbeeld BEc (Bachelor of Economics) als je Bedrijfseconomie hebt gestudeerd of BCom (Bachelor of Commerce) als je Commerciële Economie hebt gestudeerd. Let op: welke naam van het vakgebied je precies in de titel mag voeren staat vermeld op je diploma. Onderwijsinstellingen mogen deze titels namelijk zelf bepalen. Grofweg zijn de volgende titels in omloop (er zijn er nog meer):

Opleidingen in de techniek:

Voorbeelden:

BEng	Bachelor of Engineering	Elektrotechniek, Technische Bedrijfskunde, Technische Natuurkunde, Werktuigbouw
BBE	Bachelor of Built Environment	Opleidingen Civiele techniek en Bouwkunde
BAS	Bachelor of Applied Science	Opleidingen in de toegepaste natuurwetenschappen en materiaalkunde
BICT	Bachelor of ICT	Opleidingen op het gebied van de ICT

Opleidingen economie en management:

BBA	Bachelor of Business Administration	Opleiding Bedrijfskunde en managementstudies
BCom	Bachelor of Commerce	Opleiding Commerciële Economie en opleiding Small Business and Retail management
BEc	Bachelor of Economics	Opleidingen Accountancy, Bedrijfseconomie en Fiscale Economie
LLB	Bachelor of Laws	Opleiding Rechten

Opleidingen taal en communicatie:

BComm	Bachelor of Communications	Opleidingen in communicatiemanagement en publiciteit
BJ	Bachelor of Journalism	Opleiding Journalistiek

Sociale opleidingen:

BSW	Bachelor of Social Work	Opleidingen op het gebied van zorg en welzijn
BTh	Bachelor of Theology	Opleiding Pastoraal werker

Lerarenopleidingen:

BEd	Bachelor of Education	Opleiding tot Leraar tweedegraads
-----	-----------------------	-----------------------------------

Opleidingen in de gezondheidszorg:

BHS	Bachelor of Health Science	Opleidingen Ergotherapie, Fysiotherapie en Logopedie
BN	Bachelor of Nursing	Opleiding Verpleegkunde

Kunstonderwijs:

BDA	Bachelor of Dance Arts	Dansopleiding
-----	------------------------	---------------

BDes	Bachelor of Design	Opleiding Vormgeving (eerste fase)
BFA	Bachelor of Fine Arts	Opleiding Autonome Beeldende Kunst (eerste fase)
BFT	Bachelor of Film and Television	Opleiding Film en Televisie
BMA	Bachelor of Music Arts	Opleiding in de muziek aan een conservatorium
BTA	Bachelor of Theatre Arts	Opleiding in de theaterkunsten (eerste fase)

Je kunt ook kiezen voor de Nederlandse titel bc. (van baccalaureus) of ing. (ingenieur) vóór je naam. De laatste titel mag je alleen voeren als je een technische of agrarische studie hebt gedaan. Niet BSc of BA, want deze titels zijn bestemd voor mensen met een wo-bachelor.

HBO-MASTER

- M (van Master), gevolgd door het vakgebied waarin je bent afgestudeerd, dus bijvoorbeeld MCC (Master of Corporate Communication) of MRE (Master of Real Estate). Ook bij de mastertitels bepalen de onderwijsinstellingen welke titel je na je afstuderen precies mag voeren.
- Niet MSc of MA, want deze titels zijn bestemd voor mensen die een universitaire masteropleiding hebben afgerond.

ASSOCIATE DEGREE

De associate degree is een graad die kunt halen met een kort beroepsgericht hbo-programma. Er is slechts een beperkt aantal opleidingen waar je deze graad kunt halen.

- Ad (van Associate Degree).

WO-BACHELOR

- BA (Bachelor of Arts) voor alle studies in de geesteswetenschappen.
- BSc (Bachelor of Science) als je een bètastudie hebt gedaan of een toegepaste of sociale wetenschap.
- LLB (Bachelor of Laws) als je een universitaire bachelor Rechten hebt gedaan.

WO-MASTER

- MA (Master of Arts) voor alle masteropleidingen in de geesteswetenschappen.
- MSc (Master of Science) als je een bètastudie hebt gedaan of een toegepaste of sociale wetenschap.
- LLM (Master of Laws) als je een universitaire master Rechten hebt gedaan
- MPhil (Master of Philosophy) voor als je een tweejarige research-master hebt gedaan

Je kunt ook kiezen voor een van de Nederlandse titels:

- drs. (doctorandus) voor afgestudeerden in alle studies behalve rechten en technische studies aan een Technische Universiteit. Deze titel komt vóór je naam.
- mr. (meester) als je Rechten hebt gestudeerd. Deze titel komt vóór je naam.
- ir. (ingenieur) als je aan een Technische Universiteit bent afgestudeerd. Deze titel komt vóór je naam.

WO-MASTER na MASTER

Dit waren voorheen de postdoctorale opleidingen.

- M (Master) gevolgd door een vakgebied, bijvoorbeeld MPA (Master of Public Administration), voor een specialistische opleiding in de Bestuurskunde gericht op de publieke sector of MTD (Master of Technological Design), als je een voortgezette opleiding tot industrieel ontwerper hebt gedaan.
- Niet MA of MSc, want die titels zijn bestemd voor mensen die een 'gewone' wo-master hebben afgerond.

NA EEN PROMOTIE

Heb je een proefschrift geschreven en dat met succes verdedigd tijdens je promotie, dan mag je een van de volgende titels voeren:

- dr. (Doctor) vóór je naam
- D. (Doctor) achter je naam
- PhD (Philosophiæ Doctor) achter je naam, als je in het buitenland bent gepromoveerd.

Aanbevolen websites:

Een [overzicht van titels](#) die je op grond van bachelor mag voeren.

Een [overzicht van mastertitels](#).

03.10 Oefening 2

Deze oefening kan uiteraard eenvoudig uitgebreid worden met de namen, adressen, e-mailadressen van de cursisten in de groep (zeker als in tweetallen gewerkt wordt)

Les 4**04.07 Oefening 3**

Wellicht kunnen hierbij de basisregels van de plaats van niet/geen herhaald worden aan de hand van voorbeelden. In de docentenhandleiding van Totaal, basiscursus Nederlands voor anderstaligen (les 5) staan veel vragen die gebruikt kunnen worden om e.e.a. mondeling te herhalen.

04.10 Oefening 1

Na het bespreken van de zinnen gaan de cursisten de gesprekjes oefenen.

Het oefenen van telefoongesprekken gaat altijd het beste als de cursisten elkaar niet zien. Zet daarom de cursisten met de rug tegen elkaar (ook als u in tweetallen werkt, hoewel dat even rommelig is waarschijnlijk). Op deze manier kunnen ze elkaar niet zien, zijn ze aangewezen op wat de ander zegt en zullen ze de oefeningen waarschijnlijk serieuzer doen. Ook als u deze oefening klassikaal doet (of nabespreekt), zet dan twee stoelen met de rug tegen elkaar voor de klas.

04.13 Oefening 5

Help uw cursisten eventueel op gang:

- grootste stad – kleinste dorp
- meeste nationaliteiten in één stad
- langste man/vrouw
- oudste man/vrouw
- beste winkelstad in 20??
- best bezochte film in 20??
- langste rivier
- oudste universiteit
- grootste/kleinste Waddeneiland
- etc.

Les 5**05.06 Op straat**

De voorbeelden van deze “Op straat” komen voornamelijk uit tijdschriften.

Waarom staan er op affiches en borden over het algemeen geen zinnen met een relatief pronomen?

05.07 Oefening 2

Dit is een vrij lastige oefening. Waarschijnlijk goed om deze klassikaal te doen om voldoende ideeën te krijgen.

05.08 Oefening 5, zin 5

het aantal bezoekers .... dat is gestegen, (de bezoekers stijgen niet, dus enkelvoud)

05.10 Oefening 1

Extra spreekopdracht: Kun je vertellen hoe het momenteel met de werkloosheid staat?

Les 6**06.07 Oefening 2**

Eventueel groep in groepjes verdelen en de opdrachten A, B, C verdelen over de groepjes.

Als de kantoor situatie niet past bij de groep, kun je een andere situatie voorstellen:

- thuis: 4 kinderen, opa, oma, au pair, pa, ma.

- school: conciërge, docenten, studenten in de klas, studenten in de kantine, studenten in de bibliotheek etc.
- fitnesscentrum

06.10 Oefening 1

zie 04.10 Oefening 1

Les 7

07.06 Grammatica

Ik wil u adviseren even terug te komen op indirect object: met en zonder aan/voor

07.10 Oefening 2

Bij grote groepen eventueel in tweetallen werken: met z'n tweeën het weekendje bedenken en samen een ander tweetal zoeken dat erbij past.

07.10 Oefening 3

Bij een grotere groep duurt het lang voordat iedereen een beurt gehad heeft. Daarom kan deze oefening ook in tweetallen gedaan worden: de cursisten vertellen om de beurt hun verhaal aan elkaar.

07.12 Oefening 1

Indien u inschat dat deze oefening te moeilijk is voor uw cursisten, dan kunt u de lijst met in te vullen woorden geven. Geef daar dan bij voorkeur twee of drie extra woorden bij, die niet ingevuld hoeven te worden om het ook weer niet te gemakkelijk te maken.

van, en, om, geleden, publiceerde, te, pas, de, op, voldoen, veel, dat, het, dat, heel, die, rekenen, moet, maakte, aanmerking

Les 8

08.05 Oefening 1

Als afwisseling kan deze oefenvorm eveneens gebruikt worden voor andere woordenlijsten (andere lessen en aanvullend vocabulaire).

08.07 F

Uitdrukkingen zijn altijd moeilijk om te leren, zeker als er ook nog een "er" in staat.

Oefen met de groep deze uitdrukkingen goed mondeling en let daarbij goed op "hoe we dat zeggen" (dus niet te duidelijk).

08.10 Oefening 3

Bestaat de groep uit medewerkers van hetzelfde bedrijf, dan kunt u de groep een actueel vergaderonderwerp laten kiezen uit hun bedrijf en ze zelf de rollen laten bepalen en verdelen.

08.12 Oefening 1

Afhankelijk van de tijd van het jaar dat deze les behandeld wordt, is het leuk om de cursisten ook zelf een sinterklaasgedicht te laten schrijven.

Les 9

09.07 Oefening 1

De krantenkoppen uit deze oefening kunnen als spreek- of schrijfoefening gebruikt worden: vertel wat er gebeurd is of schrijf een krantenartikel.

09.12 Oefening 2

Beide verhaaltjes kunnen ook bij een spreekoefening gebruikt worden: lees het verhaaltje gezamenlijk, waarna iedere cursist één of twee regels verder vertelt.

09.14

Op de website www.entoen.nu is veel aanvullende informatie te vinden: teksten, illustraties, filmpjes, lesuitwerkingen, excursiemogelijkheden.

Teksten van de luisteroefeningen

01.11 Oefening 1: korte of lange klanken

1. wennen	16. werken
2. emigreren	17. gezin
3. zorgen	18. samenwonen
4. taal	19. heten
5. vinden	20. voornaam
6. betekenen	21. achtergrond
7. menen	22. voorwaarde
8. slachtoffer	23. hebben
9. indruk	24. gemeente
10. doceren	25. openstaan
11. spelling	26. vakantie
12. koffie	27. natuurlijk
13. woordenboek	28. school
14. worden	29. trots
15. vervolgen	30. vertellen

01.11 Oefening 2: Drie personen stellen zich voor

Hallo, ik ben Jeff Wilson. Ik ben nu 47 jaar en ik kom uit Amerika. Vijf jaar geleden ben ik naar Nederland gekomen om te werken voor Euromax. Euromax is gevestigd in Utrecht en produceert kantoormeubels. Ik ben hiernaartoe gekomen met mijn vrouw Alice en met mijn drie kinderen John, Kelly en Pamela. Zij zitten op de internationale school want we gaan over een paar jaar weer terug naar New York. We hebben het goed naar onze zin in Nederland en we spreken inmiddels allemaal Nederlands, maar vonden het wel een moeilijke taal om te leren!

Mijn naam is Ilse van Kampen. Ik ben bijna 21 jaar. Na mijn middelbare school ben ik begonnen met een studie Rechten aan de universiteit van Amsterdam. De studie zelf is een beetje saai maar ik woon op kamers in Amsterdam en dat is echt cool. Wat ik doe als ik niet studeer? Dan ga ik hardlopen in het Vondelpark, koffiedrinken bij vriendinnen, op stap en verder schrijven en vergaderen. Ik zit namelijk in de redactie van de universiteitskrant. Volgend schooljaar ga ik een half jaar stage lopen bij de rechtbank, dat lijkt me enorm interessant.

Goedemorgen, mijn naam is Hermans, Jan Hermans en ik ben geboren in de jaren '50, in '53 om precies te zijn. We waren thuis met z'n twaalf, dat was dus altijd een gezellige drukte. Mijn ouders hadden een boerderij met een winkel en wij moesten vaak helpen. Ik trouwde met Ellen en we kregen 3 kinderen. Inmiddels hebben we ook al 4 kleinkinderen. Gelukkig wonen ze allemaal dichtbij zodat we ze vaak zien en we vaak leuke dingen met ze kunnen doen.

01.11 Oefening 3: Interview met Silke Georgi

Ik ben vandaag op bezoek bij Silke Georgi en ik ga haar een paar vragen stellen.

En mijn eerste vraag is: Waar kom je vandaan?

Ik ben in Duitsland geboren maar toen ik een baby was, zijn mijn ouders naar de Verenigde Staten geëmigreerd en ik heb tot mijn vijftiengste in Amerika gewoond. Daarna naar Duitsland en vanuit Duitsland naar Eindhoven.

Dat zijn een heleboel verhuizingen. Kun je iets vertellen over je verhuizing naar Nederland? Wij woonden zes jaar geleden in Aken en toen heeft mijn man een aanbod gekregen om een nieuwe baan hier bij Philips aan te nemen. En wij waren klaar om iets nieuws te proberen en, mijn man komt uit Mexico, en hij vond het ook leuk nog een land te leren kennen. Wij wisten heel weinig over Nederland, en Eindhoven zo wie zo niet maar we zijn hier naartoe gekomen, vonden het leuk en mijn man heeft heel snel toegezegd.

Dat betekende dat er ook weer een nieuwe taal in jullie gezin bijkwam. Welke rol speelt die taal eigenlijk in jullie gezin?

Wij wisten vanaf begin dat we heel snel Nederlands wilden leren. We zijn ook heel snel begonnen met les, mijn zoon zat op een speciale school voor buitenlandse kinderen om de taal ook heel goed te leren. We wisten, we kunnen alleen echt meedoen als we de taal kunnen, maar wij wilden ook zeker dat onze talen thuis gebruikt blijven. Ik vind het ook heel belangrijk dat wij thuis blijven spreken de talen Duits en Spaans, als ouders geven we daardoor de kinderen ook heel veel van ons mee. Er zijn ook een heleboel dingen die ik helemaal niet zo in het Nederlands kan zeggen, als ik het in het Duits zeg, over emoties of misschien ook streng wil zijn. Dan is het veel geloofwaardiger als ik het in mijn eigen moedertaal zeg. En het maakt het opvoeden veel gemakkelijker als ik niet een taal gebruik als Nederlands, die mijn kinderen binnenkort veel beter kunnen dan ik. En dan zit je als ouder daar en dan maak je fouten en probeer je heel streng iets uit te leggen aan je kind en je maakt fouten en ja, dat is niet handig in het opvoeden.

Oké, dat begrijp ik.

Maar een nieuw land betekende ook weer het opbouwen van een nieuw sociaal leven. Hoe is dat bij jou gegaan. Hoe en waar ontmoette je nieuwe mensen?

Wij hebben heel veel mensen uit de buurt snel leren kennen. We wonen gelukkig in een heel mooie buurt met veel lieve mensen die ons heel openhartig hebben verwelkomd. Maar we hebben ook heel veel gedaan bijvoorbeeld op school om daar andere ouders te leren kennen en mensen uit te nodigen. Voor mij was het in het begin heel moeilijk met mijn paar woorden Nederlands, op het schoolplein te staan maar ik heb me gewoon elke dag gedwongen om tenminste 2, 3 woorden met iemand uit te wisselen. En dan kwamen die contacten ook heel snel. Ik word dan gevraagd ergens door de contactouder om mee te doen bij een herfstwandeling of koekjes te bakken voor iets en zo bouw je de contact op. Maar ik moest toch heel, een uitdaging om echt die contacten te vinden en het moest ook heel vaak van mij komen. Maar toen ik begon, kwam ook heel veel weer terug. Maar ik heb ook heel veel contacten met buitenlanders. Ik ben lid van twee vrouwenorganisaties, van vrouwen uit Noord-Amerika en ook de International Womens Club. En dat is ook heel fijn om met mensen Engels te kletsen over dingen die iedereen kent en met elkaar samen te zijn en ook een beetje over dingen te zeuren die we hier niet helemaal snappen of die we raar vinden.

Oké, dat snap ik. En, ja je zegt het al, dingen die we niet snappen, die we raar vinden. Voldoet het beeld dat je had van de Nederlandse samenleving een beetje aan de dagelijkse realiteit?

Ik had heel weinig ideeën eigenlijk wat ik moest verwachten van Nederland. Ik had zo'n idee, iedereen zit op de fiets, en ze zijn allemaal heel tolerant en heel open en vriendelijk. Dat met de fiets, dat klopt helemaal en dat vind ik geweldig hoe de fiets hier wordt gebruikt. Het is gezond, het is goed voor het milieu, het is gezellig, het is makkelijk, het is goedkoop. Fietsen is gewoon een manier van leven dat ik heel fijn vind. Ik heb ook heel veel hele tolerante en open mensen leren kennen, maar in het algemeen zijn de mensen hier net zoals in Duitsland of overal. Het is, ja, er zijn mensen die ook heel intolerant zijn, dat heb ik de laatste jaren natuurlijk heel veel ook meegekregen, dat sommige mensen heel hard aan bepaalde dingen hechten, en tradities of dingen niet op willen geven of niet eens over willen praten. Dus ja, ik heb gewoon gemerkt, de Nederlanders zijn net als overal eigenlijk dus daarom voel ik me ook helemaal thuis hier.

Kun je iets vertellen over je activiteiten van de afgelopen jaren?

Ik heb vier jaar lang met vluchtelingen gewerkt, als jurist en maatschappelijk begeleider. Daardoor heb ik ook heel veel soorten mensen leren kennen. Ik ben nu net met die baan gestopt, ik neem nu een kleine pauze en ik ga nieuwe dingen zoeken en nieuwe dingen beginnen. Ik doe heel veel met de kinderen, ik loop, ik ben een hardloper, ik zwem, heel veel lezen, en gewoon thuis met de kinderen van alles wat die nodig hebben, met de muziek en sport en vriendjes.

En dan de toekomst. Heb je een wens voor de toekomst, voor jezelf, voor je gezin?

Ik hoop dat het verder zo goed gaat hier met ons, dat we ons hier thuis voelen, en dat de kinderen leren omgaan met de verschillende culturen die zij zelf in zich dragen, en daar ook iets mee kunnen geven aan de Nederlandse maatschappij. Dat iedereen gewoon ziet dat, ook als je vanuit een ander land komt, iedereen is eigenlijk gelijk en je moet meer naar de menselijkheid in iedereen kijken en niet zo naar de verschillen, naar autochtoon of allochtoon, maar een beetje kijken naar wat ons allen toch gelijk maakt.

Dat is een mooie wens.

Dank je wel.

02.11 Oefening 1: Nieuwsfragmenten

Zwaargewond bij ongeval

Een nog onbekende vrouw is gisteravond rond 7 uur op de Zandstraat in Den Bosch zwaargewond geraakt. Zij reed met haar auto frontaal op een auto, bestuurd door een 24-jarige man uit Vught. Volgens getuigen reed de man uit Vught te hard en op de verkeerde wegheft. De politie was gisterenavond nog bezig met technisch onderzoek naar de precieze oorzaak van het ongeval. De vrouw is met zwaar letsel naar het ziekenhuis gebracht. Ook de Vughtenaar moest daar naartoe voor medisch onderzoek.

Piloten vielen in slaap tijdens vlucht

Twee piloten van de Hawaïaanse vliegmaatschappij Go zijn in februari tijdens een korte vlucht in slaap gevallen. Het vliegtuig vloog toen zijn bestemming voorbij. De piloten, twee mannen van 54 en 24, reageerden zeventien minuten lang niet op oproepen van de luchtverkeersleiding tijdens de ochtendvlucht van Honolulu naar Hilo, die normaal gesproken drie kwartier duurt.

Toen er uiteindelijk contact werd gelegd, was het toestel zijn bestemming al ruim twintig kilometer gepasseerd. De piloten keerden om en wisten het vliegtuig met veertig passagiers aan boord uiteindelijk veilig aan de grond te zetten. Het is nog altijd niet duidelijk waarom de piloten in slaap vielen. Na onderzoek bleek dat de luchtdruk in de cockpit in orde was. Ook hadden de piloten voor de vlucht vijftien uur rust gehad, bijna twee keer de voorgeschreven norm. De twee piloten zijn na het incident ontslagen.

Peter R. de Vries wint Emmy Award

De spraakmakende uitzending van misdaadverslaggever Peter R. de Vries over de verdwijning van de Amerikaanse scholiere Natalee Holloway op Aruba heeft een Emmy Award gewonnen.

De reportage was genomineerd in de categorie Actualiteiten van deze prestigieuze internationale televisieprijs.

De Vries was erg blij met de onderscheiding. "Dit is de prijs der prijzen. Dit win je maar een keer in je leven. Hier wil ik al mijn andere prijzen wel voor inleveren." De programmamaker noemde de Emmy een mooie beloning voor het vele werk dat in de uitzending is gestoken.

De Vries nam de prijs in ontvangst met Beth Holloway, de moeder van Natalee. Het tweetal droeg de prijs op aan het verdwenen meisje. In Nederland keken destijds ruim zeven miljoen kijkers naar de reportage. Ook in de Verenigde Staten was er veel belangstelling voor.

In een reactie tegenover Nieuwsradio zei De Vries: "Je verwacht niet dat je zo'n prijs krijgt, je hoopt het wel. Je realiseert je dat je ver bent gekomen. Dan sta je in de finale, waar andere kandidaten ook prachtige reportages hebben gemaakt. Het was een geweldig moment toen de envelop open ging en mijn naam werd omgeroepen."

Veel meer inzamelpunten lege batterijen

Consumenten kunnen met ingang van donderdag gebruikte batterijen inleveren bij elke winkel waar zogeheten energiedragers te koop zijn. Door nieuwe Europese regels zijn de winkels die apparaten verkopen waar batterijen ingaan daartoe verplicht. Dat laat Stichting Batterijen donderdag weten.

Het aantal inzamelpunten voor oude batterijen neemt daardoor met 50 procent toe tot 22.000. De Stichting Batterijen verwacht dat hierdoor het aantal ingezamelde gebruikte batterijen verder zal toenemen en dat is uiteraard goed nieuws voor het milieu.

Nederlanders zijn al behoorlijk toegewijd in het terugbrengen van batterijen, in 2007 kwamen maar liefst 130 miljoen exemplaren terug. Dat waren er 6 miljoen meer dan het jaar ervoor. Maar liefst 86 procent van het verkochte aantal batterijen wordt ingeleverd. De 14 procent die niet terugkomt, verdwijnt in het huisvuil of ligt nog ergens bij mensen thuis.

Amsterdam regelt meer woonruimte expats

Veel multinationals hebben een vestiging in Amsterdam en halen vaak werknemers uit het buitenland. Werknemers van buiten Amsterdam die woonruimte nodig hebben in de hoofdstad, krijgen het binnenkort makkelijker. De gemeente heeft voorgesteld een zogeheten short stay-beleid in te voeren. Daardoor komen meer woningen beschikbaar voor deze doelgroep.

Bovendien gaan de kosten voor een vergunning omlaag. Het nieuwe beleid is volgens Amsterdam van groot belang voor de economische positie van de stad.

“Als je als stad de ambitie hebt om in de top-5 van Europese vestigingssteden te staan, is een goede regeling voor short stay-verblijf noodzakelijk”, aldus verantwoordelijk wethouder Tjeerd Herrema.

02.11 Oefening 2: Ranglijst van bestbezochte Nederlandse websites

Google is nog steeds de onbetwiste nummer één op de ranglijst van bestbezochte Nederlandse websites.

De lijst werd donderdag gepresenteerd.

Op de tweede plaats eindigde life.com, de portal van Microsoft voor zoeken, mailen en chatten. De populaire profielsite Hyves steeg van de achtste naar de derde plek.

You Tube behoort tot de grootste stijgers. In 2007 stond de site op de 93ste plaats en dit jaar staat ie op plaats 16.

De snelste daler is startpagina.nl. Sinds 2005 stond ie op de tweede plaats en nu op plek 9. Andere dalers zijn Nu.nl, msn en Marktplaats.

03.11 Oefening 1: Iedere gedachte op internet

Iedere gedachte op internet

Voor veel meisjes is hun dagboek hun beste vriendin aan wie ze al hun twijfels, verliefdheden en ruzietjes toevertrouwen. Soms houden mensen een dagboek bij om hun dagelijkse belevenissen en datgene wat ze bezighoudt, op papier te zetten of van zich af te schrijven, zoals we vaak zeggen. Anderen schrijven in dat geval liever een echt boek en delen zo hun, soms tragische ervaringen met de wereld.

Maar niets blijft zoals het is en dat geldt zeker ook voor de manieren waarop mensen van zich af schrijven. Miljoenen mensen vonden de gang naar het internet omdat ze vonden dat ze de wereld iets te vertellen hadden en openden enthousiast een weblog.

Het woord weblog – oftewel logboek op het web – wordt vaak verbasterd tot blog. Het woord werd in 1999 bedacht door Peter Merholz, die bij wijze van grap het woord weblog schreef als “we blog” in de zijbalk van zijn Engelstalig weblog. Het bedrijf Blogger is een van de pioniers op weblog-gebied en gebruikte de term to blog vervolgens veelvuldig. De blogs waren geboren.

Het hebben van een blog vereist wel passie. Zo'n vijf jaar geleden stortten vele miljoenen zich hartstochtelijk op het fenomeen weblog, het digitale dagboek. De levensduur van veel van deze blogs is, op z'n zachtst gezegd, beperkt. Bijna geen enkele beginner kon de geestdrift vasthouden om met enige regelmaat zijn hersenspinsels op het web te zetten.

Het blog heeft volgens kenners zijn langste tijd gehad. De Amerikaanse technologiejournalist Paul Boutin was afgelopen week in het internetmagazine Wired heel duidelijk: “Denkt u erover een weblog te openen. Hier komt een vriendelijk advies: doe het niet. En als u er al een heeft, trek de stekker eruit. Boutin constateert dat het speelveld van de bloggers is overspoeld door marketingcampagnes van keiharde commerciëlen.

Sander Duivenstein van het Verkenninginstituut Nieuwe Technologie voorspelt dat er een verschuiving zal plaatsvinden. De meesten die vijf jaar geleden een blog openden, hebben het nooit echt bijgehouden. Alleen de echte professionals blijven over. En met die laatste bedoelt Duivenstein dan vooral een enkel individu dat van zijn weblog zijn broodwinning heeft gemaakt. Maar hij doelt tevens op commerciële bedrijven, zoals shockblog GeenStijl.nl, waar vaak een hele redactie achter zit. Voor het bijhouden van een weblog is passie nodig en vasthoudendheid en niet iedereen heeft die karaktereigenschappen.

Albert Jonker bijvoorbeeld. Hij begon in mei 2005 enthousiast aan zijn blog en blogde fanatiek over zijn Nee-stem tijdens het Europees Referendum. Op het hoogtepunt had hij 8000 bezoekers per dag. De laatste post dateert echter inmiddels van oktober 2007. Per e-mail legt hij uit dat hij het veeeeel te

druk heeft met vrouw, oppassen op de kleinkinderen, huis-, tuin- en werkperikelen om er nog iets mee te doen. Voorlopig is het stil op zijn weblog.

Joost van Tuijl hield wel vol. Hij schrijft nog met regelmaat over zijn hardloopactiviteiten en op zijn blog zijn maar liefst 1500 foto's te zien van de archeologische opgravingen in zijn stad. Toch is hij ook minder fanatiek dan enkele jaren geleden maar hij zal de stekker niet uit zijn blog trekken. Ik heb een vaste schare bezoekers, zegt hij, vooral familie en vrienden. Je moet wel erg goed, interessant en frequent bloggen om goed bezocht te worden en blijven.

En dat is zonder meer waar.

De weblog-houders van weleer zullen zich steeds meer in de richting van zogeheten micro-blogging begeven. Bij micro-blogging, via sites als Twitters en Hyves, gaat het om korte opmerkingen en boodschappen, foto's en videofilmmpjes die live op internet te zien zijn. Het is wellicht wat oppervlakkiger hoewel op een site als Friendfeed zijn heel levendige discussies te volgen. Het is maar net wie je treft natuurlijk en bij welke discussie je aanhaakt.

Duivestuin denkt echter niet dat de weblog volledig zal uitsterven. Het wordt én/én. De commerciële en professionele blogs blijven over. De anderen vertrekken naar de sociale sites als Hyves en Facebook.

03.11 Oefening 2

1. Hanneke van der Leest
2. info@schoolbegeleiding.nl
3. Dyotti Leeuwenhorst
4. Kruiskampsingel 478
5. steen_bakker@onsnet.nl

03.11 Oefening 3: Geschiedenis van het computerspel

Dit is radio 1, de VPRO.

OVT, programma over de onvoltooid verleden tijd, presentatie Mathijs Deen.

Het laatste nummer van het tijdschrift voor mediageschiedenis is helemaal gewijd aan computerspelletjes. Nou kan ik me zelf het spelletje Pong nog goed herinneren, maar ik vraag me af: is dat nu al geschiedenis dan?

Rene Glas, docent aan de Universiteit van Amsterdam vindt kennelijk van wel want hij beschreef de geschiedenis in het tijdschrift. Verslaggever Gerard Leenders zocht hem op.

Tallose gokautomaten, een lingospel, een lucky Wheel. Rene Glas, waar heb je me nu mee naartoe genomen?

De laatste locatie in Amsterdam waar nog speelautomaten, computerspellen, kasten te vinden waren, of Arcadekasten. De Arcadekast is de eerste vorm van commerciële computerspellen die populair werd eind jaren zeventig. Kastjes waar je een muntje in gooit en vervolgens een spel kan spelen net zo lang totdat je af bent. Deze zijn opgekomen begin jaren zeventig met Pong, een tennisspelletje dat heel eenvoudig is en zijn rond de jaren tachtig op het hoogtepunt geraakt met spellen als Space Invaders, Pacman, Asteroids. En deze locatie waar we nu staan is twee jaar geleden is daar voor het laatst een Arcadekast gespeeld want alleen in Zandvoort zijn ze momenteel nog te vinden. Deze tak van computerspellen is zo goed als volledig weg in Nederland.

Uitgestorven?

Uitgestorven, ja.

Maar, er is dus helemaal niets meer van te zien of te horen?

Het is nog te zien. Het is op internet te zien en ik kan op mijn werkkamer wel even wat laten zien op de computer.

Zullen we daar dan even heen gaan?

Dat is goed.

De stilte van een werkkamer. En het is echt stil, hè, want ik hoor niks.

Nee, dit is Pong zoals ik hem op internet heb gevonden via Google zojuist. En dit spel is inderdaad zo oud, daar zit gewoon überhaupt geen geluid onder. Misschien onder de originele versie wel, maar in ieder geval niet de versie op internet.

Heb je wel een voorbeeld van een ander Arcadespel?

De versie die ik nu hier voor me heb staan, is Space Invaders. Ik zal hem even laten horen. ... Het spel uit het absolute hoogtepunt van de golden age of gaming, dat is dus zeg maar 1980 tot 83 grofweg.

In de gokhallen nog steeds?

In de gokhallen en het is iedereen wel bekend, Space Invaders, waarin rij na rij aliens naar beneden komen en jij moet die aliens kapotschieten voordat ze onderin zijn. En ook die is gewoon op internet te spelen.

Hele simpele geluidjes, hele simpele tekeningetjes, dat is begin jaren tachtig. En dan, dan krijg je een nieuwe periode?

Ja, de Arcademarkt stort in rond '83 vanwege wanbeleid binnen het grootste bedrijf dat momenteel in die markt, Atari, ja Atari wat op dat moment de koning was van de videogames. En de markt zette zich voort twee kanten op. De pc-kant op want iedereen kreeg toen langzaam een thuis-pc. En de kant op van de consoles en dat zijn spelcomputers die je op je televisie aansluit en in je huiskamer kan spelen. En de opkomst van Nintendo, een Japans bedrijf, staat iedereen nog wel bij. Super Mario is daar natuurlijk de grote mascotte van en die heb ik hier ook. En voor het eerst horen we dus muziek en ook voor het eerst een spel met een herkenbaar personage waarmee je kon spelen. Niet het eerste spel maar het eerste echt grote spel dat dat had.

Je kan de spelers van computerspellen grofweg indelen in drie generaties. De eerste generatie is groot geworden met Pacman, Space Invaders rond 1980. De tweede generatie is groot geworden met Super Mario. En de huidige jonge generatie, onder de twintig zal ik maar zeggen die zijn groot geworden met de Playstation, dat midden jaren negentig is opgekomen en dat is ook een Japans bedrijf, Sony, uiteraard. Dat is momenteel nog steeds het grootste bedrijf, groter dan Nintendo of de andere concurrenten.

En de pc, hoe zit het daar mee?

De pc is, bestond al natuurlijk als thuis-pc sinds de jaren tachtig maar was niet zo zeer geschikt voor gaming op niveau dat de consoles haalden qua geluid en qua beeld.

Het was niet mooi genoeg?

Het was niet mooi genoeg. Midden jaren negentig is de pc aan een grote inhaalslag begonnen door als een van de eerste computersystemen echt met cd-rom te komen, met internet te komen, met echt goede geluidskaarten te komen, grotere opslagmogelijkheden te komen, waarmee ze qua beeld en geluid en dus ook qua verschillende soorten spellen in één keer naast en in sommige gevallen boven de consoles kwamen te staan qua spellen.

En daar heb je ook een voorbeeld van?

Ja, wat ik hier voor me heb is het spel Doom. Voor die tijd was dit het allermooiste wat je kon bedenken wat betreft computerspellen. Nog nooit was een 3D-wereld op die manier zo vloeiend in beeld gebracht en je hebt het gevoel alsof je echt in de wereld zelf bent in plaats van dat je er vanaf de zijkant naartoe kijkt en iets bestuurt.

Zit je hier gezellig spelletjes als Doom te spelen? Heb je als wetenschapper niets beters te doen?

Waarom bestudeer je de geschiedenis van het computerspel?

De geschiedenis van de computerspellen kan ons zo wie zo een aantal tips geven over hoe de computerspellen zich gaan vormen in de aankomende twee decennia, of drie decennia zelfs. En de verschuiving die we nu zien in entertainment thuis is dat steeds en steeds meer mensen gaan gamen in hun vrije tijd. De gemiddelde leeftijd is ver boven de twintig geraakt inmiddels. En de industrie rondom games is enorm en er gaat heel veel geld in om en meer dan muziek en film bij elkaar. De wetenschap is er nu een aantal jaren echt hard mee bezig om vat te krijgen op dit enorme fenomeen en het is belangrijk dat we dat nu al doen en niet straks pas over twintig jaar ontdekken, net zoals we dat bij film deden, over twintig jaar ontdekken, hé dit is erg belangrijk voor ons als samenleving. Waarom zijn we hier niet eerder mee bezig geweest, wat heeft dit voor invloed op ons gehad en wat voor invloed gaat dit op ons hebben? Het spelletje is niet alleen maar een spelletje.

U hoorde Gerard Leenders, een reportage over de geschiedenis van de computerspellen.

04.11 Oefening 1: Interview Nederlands Architectuur Instituut, 4 november 2008

We zijn nu in het Nederlands Architectuur Instituut en we spreken daar met de heer Karel van Kessel.

Misschien kunt u eerst eens vertellen aan ons wat het Nederlands Architectuur Instituut is. Heel graag. Het NAI is een nationaal museum. Het gaat over architectuur uiteraard. We maken tentoonstellingen, we hebben een bibliotheek, en we hebben een collectie maar daar komen we misschien zo nog op terug.

Ja, en waar vinden we, waar staat het NAI?

Het gebouw van het NAI staat in Rotterdam. De wortels van ons instituut zitten weliswaar in Amsterdam maar uiteindelijk is er voor gekozen door de regering om het NAI in Rotterdam te vestigen omdat hier de mogelijkheid was om een nieuw gebouw te maken en dat is altijd mooi voor een nationaal museum om in een nieuw gebouw terecht te kunnen komen.

En waarom heeft Nederland eigenlijk een architectuurmuseum?

Nederland heeft een architectuurmuseum met name om het Nederlandse architectonische erfgoed te bewaren. Je moet je daarbij voorstellen dat Nederland heel veel architecten heeft gekend die gebouwen hebben gemaakt, die ideeën hadden, die ideeën vorm hebben gegeven. En om dat te bereiken: er is getekend, er is geschilderd, er is geschreven, er zijn maquettes van gemaakt en al die zaken bewaren wij hier. Het is heel bijzonder dat een land een landelijk architectuurmuseum heeft, bij mijn weten komt dat nergens voor, behalve sinds kort in Parijs, daar schijnt ook een nationaal architectuurmuseum te zijn.

Dus als nationale collectie is het heel belangrijk. Het is ook een van de grootste nationale, zo niet de grootste nationale architectuurcollectie ter wereld. We hebben kilometers archief, we hebben zo'n 1200 maquettes, en daar komen nog steeds dingen bij. Wil je daar een beetje inzicht in krijgen dan zou je misschien eens op internet kunnen kijken, dan kan je ook zien wat we hebben en met name wat we nog krijgen vaak uit nalatenschappen van families, kunnen nog allerlei dingen te voorschijn komen. Nogmaals het belang ervan is dat je als het ware een beeld krijgt van de geschiedenis van Nederland aan de hand van de architectuur. Dat is ook waar het hier om gaat.

Oké, dat is duidelijk.

En nou u hebt het al gezegd. Nederland heeft veel bijzondere architecten. Wie vind u nou de meest bijzondere Nederlandse architect of welke architect spreekt u het meest aan?

Ja, dat is natuurlijk een gewetensvraag omdat we het over honderden architecten hebben en over zo'n 200 jaar architectuurgeschiedenis. Maar goed als ik een keuze zou moeten maken dan kom ik uit bij de architect Wilhelmus Marinus Dudok, ik zal hem even bij naam en toenaam noemen en als ik heel diep nadenk dat zou ik nog moeten weten van wanneer tot wanneer die leefde, maar dat is ongeveer geweest van, ik gok even, van 1882 tot 1972. Ik kan er iets naast zitten maar hij is in ieder geval heel oud geworden, hij is 90 jaar oud geworden. Waarom is hij zo bijzonder, omdat hij eigenlijk niet onder een Nederlandse stroming, je hebt in de kunst en in de architectuur allerlei stromingen, en Dudok zat er een beetje tussenin. Hij had een soort expressieve vorm van modernisme. Dus hij maakte het net, hij maakte de moderne architectuur net even iets leuker, net even iets meer bijzonder waardoor het heel herkenbaar was. Bovendien leefde hij in een tijd, ik heb net de jaartallen genoemd, dat er heel veel veranderde in de maatschappij, door de industrialisatie, door nieuwe materialen, door invloeden van allerlei andere architecten en dat zie je bij Dudok heel erg goed terug. Dus tussen zijn eerste ontwerpen en zijn latere ontwerpen, daar is een heel groot verschil. Ja, dat spreekt me bijzonder aan. Hij was ook een eigenwijs iemand, hij scheen niet goed met andere mensen te kunnen samenwerken, althans binnen zijn bureau niet dus hij deed alles zelf. Hij is ooit begonnen door een soort toeval. Hij kwam uit een muzikale familie, zijn ouders waren beide beroepsmusici, zijn broer is dat ook geworden, hij heeft die neiging ook gehad, maar hij is uiteindelijk via de KMA, de Koninklijke Militaire Academie, is hij als het ware architect geworden. Dat muzikale is wel heel belangrijk omdat architectuur en muziek hebben toch bepaalde elementen gemeen, de compositie, de basisstructuur met elementen die kunnen veranderen maar er moet een soort structuur in zitten en dat is in muziek ook. Er is een filosoof geweest, Shoppenhower was dat geloof ik, die zei dat architectuur is als bevroren muziek, dus dat is een heel mooi beeld van architectuur. Ook daar heb je mee te maken, het zijn composities. Ik hoorde net, de prijswinnaar van de AKO-literatuurprijs, dat dat boek ook een beetje met muziek werd gezien, als een compositie wordt dat gezien. Dat spreekt me dan erg aan, het is een mooie beeldspraak. Nogmaals, er zijn natuurlijk zoveel architecten, je kan niet zeggen die of die was de beste maar we hebben het ook over een bijzondere architect, er zijn er vele van maar goed, dit spreekt me dan erg aan.

En als we dan praten over gebouwen in Nederland, welk gebouw spreekt u dan het meeste aan of wat vindt u dat het meest bijzondere ..

Ja, het opvallendste gebouw. Ja er zijn er tegenwoordig heel veel van natuurlijk. Ik zou kunnen kiezen, en eigenlijk is dat ook wel zo, dat een van de belangrijkste projecten van Dudok, dat is het Raadhuis in Hilversum. Een prachtig gebouw waar hij heel lang over gedaan heeft en dat is gebouwd in de jaren twintig. Het bijzondere is van die stroming toen waar Dudok ook wel onder viel, dat het nog steeds modern is wat er toen gebouwd is, omdat het zo mooi is, zo op een basismanier maar dan net ietsje meer, heel functioneel ook, de vorm en taal. Maar ook als je daar binnenkomt, want het gaat natuurlijk niet alleen om de buitenkant, het spelen met licht, daglicht, kunstlicht, groot, klein, dat soort zaken, ook het hele interieur dat heeft hij ontworpen. Dat is een feest om mee te maken en dat kan je ook op zondagmiddag doen, zo ver ik weet, dan kan je daar een rondleiding krijgen, en ben je dan in Hilversum, daar is natuurlijk ook een Dudokmuseum. Hij heeft daar heel veel scholen gebouwd, hij heeft daar heel veel woningen gebouwd, hij was stadsarchitect, maar daarnaast heeft hij ook nog veel andere dingen gedaan. Met name in de Stijlbeweging, een ander opvallend gebouw is de gevel van café de Unie hier in Rotterdam. Je kan het een beetje vergelijken met het Rietveld-Schröderhuis, dat is een gebouw dat de meeste mensen wel kennen, dat zit een beetje in die lijn.

En het museum waar we nu zijn, is dat ook interessant voor kinderen en voor jongeren?

Ja, zo wie zo is het als gebouw interessant, je kan hier heel veel beleven. Het gebouw bestaat uit tegenstellingen, hellingbanen nou dat vinden kinderen al heel erg leuk. Mijn ervaring is dat ze altijd ontzettend hard beginnen te schreeuwen als ze daar lopen en ook heel hard gaan lopen. Daarnaast is het ook een beetje afhankelijk van de tentoonstellingen. Als je een tentoonstelling hebt met veel maquettes, dan is dat natuurlijk heel leuk om te zien. Maar wat we niet moeten vergeten is dat een onderdeel van dit museum het zogenaamde Sonneveldhuis is en dat huis is gebouwd in de jaren dertig voor ene meneer Sonneveld uiteraard en dat huis is 75 jaar oud maar is nog helemaal zoals het was. Dat gebouw heeft ontzettend veel kamers en kinderen kunnen daar zelfs een speurtocht maken en die speurtocht heet "Het koffertje van Leonard". Leonard was de kleinzoon van meneer en mevrouw Sonneveld, en als klein jongetje is hij daar heel veel geweest omdat zijn vader vroeg is overleden dus hij is daar eigenlijk opgegroeid. Hij is nu ongeveer 60 jaar dus hij heeft ons heel veel verteld want hij leeft nog natuurlijk, heel veel verteld over wat hij daar als kind meemaakte, daar zitten allerlei verborgen ruimtes en schachten en liftjes en toestanden in. En voor kinderen is het heel leuk om als het ware met dat koffertje van Leonard door dat huis te trekken en allerlei dingen te doen. Dat is echt heel leuk maar ook hier in het gebouw hebben we ook wel activiteiten voor jongeren. Je kan ook dingen zelf ontwerpen hier, er is een soort hoekje waar dat kan. Daarnaast kan je als kind ook hier je verjaardag vieren, dus dan nodig je wat vriendjes en vriendinnetjes uit en dan ga je onder leiding van iemand, ga je zelf wat bouwen, dat kan met papier zijn of met karton maar dat kan ook met snoepjes zijn, dat kan met van alles zijn.

Oh ja, dat is leuk.

En op dit moment is er een manifestatie die heet "Maak ons land". Kunt u daar iets over vertellen? Ja, over het algemeen maken we tentoonstellingen maar je hoort het al, dit is een manifestatie, die duurt zes maanden. Het idee is om mensen ideeën te ontlokken over de inrichting van Nederland. Waarbij je van alles kan bedenken. Tegenwoordig wordt wel over de verrommeling van Nederland gesproken, dus iedere gemeente is druk bezig om uit te breiden. Je hebt altijd eierzuchtige wethouders die graag een sporthal willen en een zwembad en noem het maar op, daar zit niet zo veel coördinatie in en ondertussen staan we in de file, de treinen rijden vaak niet, kortom er zijn allerlei problemen. Daarnaast kan je denken, ja hoe breng ik mijn vrije tijd door, waar breng ik die door, doe ik dat in dezelfde omgeving als waar ik woon of doe ik dat ergens anders, wil ik groen in de straat. Kortom, het duurt zes maanden en iedere maand hebben we een ander thema. Deze maand is dat het thema mobiliteit, de ANWB is er ook bij betrokken dus iedere keer wordt die basis als het ware veranderd in weer nieuwe elementen die daarbij een rol spelen, bij de inrichting van Nederland met name, van wat willen we nou eigenlijk. Wat willen we met de snelweg, willen we alleen naar bedrijvenparken kijken of willen we die snelweg ook gebruiken want die is er toch, om mooie uitzichten te hebben. De regering is daar een beetje al mee bezig, dat men zegt op bepaalde plekken mag je niet bouwen want dan kijk je vanuit de auto en dan heb je een mooi uitzicht. Het is een beetje laat misschien. Het is natuurlijk, mobiliteit daar hebben we allemaal mee te maken, jarenlang is natuurlijk de auto een soort ondergeschoven kindje geweest, we zetten alles maar bij de snelweg. Maar je kan natuurlijk ook zeggen, die auto is er toch dus laten we die dan gebruiken dat de plekken waar je met die auto komt, dat die ook mooi zijn. Dat zijn dus allerlei gedachtes en ideeën, mobiliteitsethiek heet dat met een ingewikkeld woord, er is zelfs een leerstoel van aan de Technische universiteit van Delft, dus

architecten zijn ook daar mee bezig, maar we kunnen als gewone mensen natuurlijk ook ons zegje doen en dat is waar deze manifestatie toe uitnodigt.

Oké, nou hartelijk bedankt.
Het was mij een genoegen!

05.10 Oefening 1

Goedemorgen allemaal. Ik wil jullie iets vertellen over de ontwikkeling van de werkloosheid in Nederland in de afgelopen 15 jaar.

Zoals jullie in de grafiek kunnen zien is de werkloosheid nu lager dan 15 jaar geleden.

In 1992 zat 6% van de beroepsbevolking zonder werk. In 1994 bereikte de werkloosheid een hoogtepunt. Door de sterke groei van de werkgelegenheid halveerde de werkloosheid tussen 1996 en 2001. Eerst is deze geleidelijk gedaald tot 6,5% in 1998. Het jaar daarna zien we een sterke afname tot 4,5% en vervolgens een verdere daling tot 3,5% in 2001.

Vanaf 2002 is de werkloosheid duidelijk gestegen maar in 2004 en 2005 is deze stabiel gebleven. Tenslotte zien we weer een daling tot 4,2% in 2008 en dat is te danken aan een verbetering van de arbeidsmarkt. In het najaar van 2008 heeft de financiële wereld te maken gehad met een enorme crisis. Als gevolg daarvan is de werkloosheid in 2009 voor het eerst sinds jaren weer gestegen. Wat de gevolgen op de lange termijn zullen zijn voor de economie en de werkgelegenheid in Nederland is nog moeilijk te voorspellen.

05.11 Oefening 1: Persbericht van CBS

In 2025 telt Nederland 8 miljoen huishoudens, 800 duizend meer dan begin 2007. Hoewel sommige plaatsen in het land al te maken hebben met een dalend inwonertal zullen ook in de toekomst nog veel gemeenten groeien. Zeker als het gaat om het aantal huishoudens is er op veel plaatsen een forse groei. Vooral in de Randstad en de omliggende gebieden kan dit tot extra drukte en woningvraag leiden. In de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht komen er naar verwachting 410 duizend huishoudens bij. In de provincies Flevoland, Gelderland en Noord-Brabant 260 duizend. In het noordoosten van Groningen en het zuiden van Limburg zal het aantal huishoudens juist dalen. Dit blijkt uit de nieuwe regionale bevolkings- en huishoudensprognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Vooral aan de noordoostelijke zijde van de Randstad neemt het aantal huishoudens sterk toe. De regio Groot-Amsterdam en de provincie Utrecht groeien gezamenlijk met 190 duizend huishoudens, een toename van 17 procent. In Groot-Amsterdam komen er 90 duizend huishoudens bij, in de provincie Utrecht 100 duizend. Voor de provincie Flevoland wordt een toename van 50 duizend huishoudens verwacht, vooral door een verdere groei van Almere.

Het zuidwesten van de Randstad groeit minder sterk. De regio's Groot-Rijnmond en agglomeratie 's Gravenhage groeien beide tot 2025 met zo'n 40 duizend huishoudens.

Hoewel het aantal inwoners er niet veel meer groeit, wordt ook voor de provincies Gelderland en Noord-Brabant nog een flinke toename van het aantal huishoudens verwacht. Dit komt doordat steeds meer mensen alleen gaan wonen. Tot 2025 komen er in Gelderland 100 duizend huishoudens bij, in Noord-Brabant 110 duizend.

In de regio Zuid-Limburg en het noordoosten van Groningen gaat het aantal huishoudens naar verwachting dalen. Deze gebieden kenden de laatste jaren al een daling van het aantal inwoners, terwijl het aantal huishoudens er ongeveer gelijk bleef. Sterfte speelt een belangrijke rol in de verwachte krimp; er wonen relatief veel ouderen in deze regio's. Daarnaast verliezen deze gebieden huishoudens door verhuizingen en internationale migratie. Ten westen van het krimpg gebied Noordoost-Groningen groeit de stad Groningen

en de omliggende gemeenten nog wel met bijna 30 duizend huishoudens.

05.11 Oefening 2: Kerstmannen op NS-station

Acht kerstmannen verrasten de reizigers op Den Haag Centraal. Ze waren hier aanwezig op de NS Kunstexpo om de reizigers te laten zien met welke vervoersmogelijkheden zij van deur tot deur kunnen reizen. Om een goed advies te kunnen geven, wilden ze wel eerst zelf de mogelijkheden uitproberen.

Kerstman, waarom rijdt u op een scooter? Wij zijn door de NS gevraagd om de OV-fietsen en de OV-scooters te testen.

Je ziet vandaag allemaal kerstmannen op Den Haag Centraal omdat we hier de Ketenexpo openen, waarmee NS wil laten zien wat er nog allemaal nog meer mogelijk is voor het voor- en natransport.

We kennen allemaal de fietsen en de fietsenstalling, het parkeren geëxploiteerd door Q-Park een belangrijke partner voor ons, maar wat we vandaag de dag ook willen promoten is de OV-fiets, 41.000 zijn er dit jaar verhuurd, 50% meer dan vorig jaar; de NS-scooter, een elektrische scooter waarmee je een hele dag erop uit kunt, en bijvoorbeeld Green Wheels, de deelauto, die je voor een dag kunt huren.

De OV-fiets is echt een fantastische oplossing voor als ik naar de trein moet, dan kan ik lekker met m'n fiets van huis hierheen en het is een supermooie fiets, dus daarom rijdt ik erop.

Van deur tot deur reizen is een belangrijk onderdeel van de steden-baan-overeenkomst waarin NS, Prorail en acht overheden in de zuidelijke Randstad afgelopen week afspraken maakten over het verbeteren van de veiligheid en kwaliteit op stations en omgeving.

Ik ben zelf lid van OV-fiets en ik krijg ook het Spoormagazine, dus ik wist er wel een beetje van, ja. Helemaal goed, en hoe bevalt het gebruik daarvan? De OV-fiets vind ik een uitstekend vervoermiddel. Om de reis van deur tot deur in deze koude dagen te veraangenamen, deelden de kerstmannen warme chocolademelk uit.

06.11 Oefening 1: Telefoonmenu's

Fragment 1

Welkom bij Film&Bioscoop, dé reserveringslijn voor de bioscopen in uw omgeving.

Toets het netnummer van de plaats waar u naar de film wilt en sluit af met een hekje.

073 # : Den Bosch

Toets 1 om direct kaarten te reserveren.

Toets 2 voor films in uw omgeving.

Toets 3 voor het landelijk filmaanbod.

Toets 4 voor uitleg over deze lijn.

1: U wilt kaarten reserveren

Kies de plaats waar u naar de film wilt.

Toets 1 voor Den Bosch, 2 voor Nijmegen, 3 voor Arnhem, 4 voor Amersfoort

1:

Toets 1 om een film te kiezen waarvoor u momenteel via deze lijn kunt reserveren.

Toets 2 om eerst de bioscoop te kiezen.

Toets 3 om eerst de dag te kiezen.

3: In Den Bosch kunt u op dit moment alleen reserveren bij Bioscoop Euromax.

Kies de film waarvoor u wilt reserveren.

Toets 1 voor Anubis en het pad der zeven zonden.

2 voor Bride flight,

3 voor Sinterklaas en het geheim van het grote boek,

4 voor James Bond, Quantum of Solace

5 voor My best friends girl

6 voor Radeloos

2:

Kies de dag waarvoor u wilt reserveren.

Toets 1 voor vandaag,

2 voor morgen,

3 voor overmorgen.

Bij Bioscoop Euromax, voor de film Bride flight, kunt u voor vandaag alleen voor 21 uur 30 reserveren. U kunt maximaal 8 kaarten voor deze film reserveren.

Toets het door u gewenste aantal kaarten in.

2

U wilt twee kaarten reserveren voor Bride flight, voor vandaag 21 uur 30 bij JT Den Bosch.

Toets 1 om nu te reserveren.

Toets # om opnieuw te beginnen.

Fragment 2:

Welkom bij de Sportcentrum informatielijn.

De informatie van dit keuzemenu kunt u ook lezen op www.sportcentrum.nl

Voor subtropisch zwembad Aquafun, toetst u een 1.

Voor recreatie schaatsbaan IJsfun, toetst u een 2.

Voor fitnessclub Sportief, toetst u een 3

Voor kinderfeestjes, groeps-en schoolreizen toetst u een 4.

Voor doelgroepactiviteiten, toetst u een 5.

Als u een receptioniste wilt spreken, toetst u een 6.

Houdt u hierbij rekening met enige wachttijd.

Wilt u deze tekst nogmaals horen, toetst u dan een 9.

3:

Voor informatie over fitnessclub Sportief kunt u ook kijken op www.sportcentrum.nl.

U wordt nu doorverbonden met een van onze medewerkers.

Fragment 3:

Dit informatienummer kost 10 eurocent per minuut.

De spoedpost en de huisartsenpost zijn tussen 8 uur 's ochtends en 5 uur 's middags gesloten.

U dient uw eigen huisarts te raadplegen.

07.11 Oefening 1: Reisdagboek

Eindelijk vakantie! Een jaar druk geweest thuis, op school of op het werk.

Vakantie!

En dan? Uitrusten, even niets doen, maar vooral: reizen.

Het aantal vakantiekilometers groeit snel en blijkt praktisch immuun voor zaken als stijgende brandstofprijzen en economische recessie. We gaan vaker en verder: in 1969 namen we 7 miljoen lange vakanties met 8 miljard reis-kilometers. Deze aantallen stegen naar 20 miljoen vakanties met 60 miljard km in 2005. Volgens de trendlijnen zal deze groei nog spectaculair doorzetten naar 40 miljoen vakanties met maar liefst 160 miljard reiskilometers in 2040!

En waar gaan we dan naartoe? Frankrijk is nog steeds ons favoriete vakantie-land: het is niet zo ver weg, we kunnen er met de auto naartoe, er zijn bergen, er is zee, het is er meestal mooier weer dan bij ons, we kunnen er kamperen maar er zijn ook talloze leuke hotels en schilderachtige vakantiehuizen. Maar de wereld is groter dan Frankrijk alleen en je komt dan eigenlijk ook over de hele wereld reizende Nederlanders tegen.

Belde je vroeger misschien één keer in je vakantie naar huis om te vertellen dat alles goed ging, tegenwoordig hebben we er blijkbaar behoefte aan het thuisfront veel intensiever op de hoogte te

houden, zeker als de reizen langer en verder weg zijn. Vakantiegangers onderhouden vaak via internet contact met familie en vrienden. Surf maar eens op internet en je vindt vele reisverslagen. Er is zelfs een startpagina gewijd aan reisverslagen en er zijn speciale websites waarop je je reisdagboek kunt bijhouden.

Een voorbeeld daarvan is reisdagboek.nl

Reisdagboek is een gratis webservice voor reizigers. Met deze service kun je in contact blijven met je familie en vrienden thuis of met nieuwe vrienden onderweg en kent vele mogelijkheden.

Je kunt:

- een dagboek bijhouden tijdens de reis
- foto's in je eigen fotoalbum opslaan
- je reisroute op een wereldkaart opslaan
- over de reizen en ervaringen van andere reizigers lezen
- een lijst met e-mailadressen van vrienden en familie maken
- je dagboek opslaan en afdrukken (leuk voor later)
- of een nieuwe reis plannen en daarvoor op zoek gaan naar informatie

Het enige wat je moet doen om gebruik te kunnen maken van de service van reisdagboek.nl is je als lid laten registreren en dat is eenvoudig en gratis. Je vult je gegevens in op het internetformulier: je naam, je e-mailadres en een wachtwoord, je gaat akkoord met de voorwaarden. Daarna kun je nog je interesses aangeven en klaar is kees.

Als je dan op reis bent, waar dan ook ter wereld, heb je alleen een computer met internet nodig om het thuisfront bij te praten over je belevenissen en ze alvast je foto's te laten zien. Zo'n computer vinden de reizigers over het algemeen in internetcafés en soms in een hotel. Dat die internetcafés toch nog niet overal te vinden zijn, lees je af en toe in reisverslagen als de update ervan wat langer geduurd heeft.

Sandra en John hebben een reis van vier weken door zuidelijk Afrika gemaakt en hielden via reisdagboek.nl hun reisverslag bij. Ze vertrokken per vliegtuig van Amsterdam via Frankfurt naar Johannesburg. Van daaruit maakten ze een rondreis door Zambia, Botswana, Namibië, en Zuid-Afrika.

Hier volgt een stukje van hun reisverslag:

Dag 8: Mokoro-tocht en wandelsafari

We mogen vandaag weer om half zes op. Nadat alle spullen zijn ingepakt gaan we op een grote truck richting de delta. Onze truck blijft achter op de campsite. Onderweg komen we door de buitenwijken van Maun en daarna rijden we over een zandpad tussen doornstruiken en kleine dorpjes.

Bij de opstapplaats van de Mokoro's is het erg druk en nogal chaotisch. Toch weet iedereen een Mokoro-vaarder te vinden met zijn eigen boot. Onze poler heet Lee en heeft een plastic Mokoro. Dat is niet zo authentiek, maar wel droger en beter voor de zeldzame sausage-trees. De spullen worden ingeladen en we vertrekken. De tocht is heel erg rustgevend, we zien vooral het hoge riet en waterlelies.

Na twee uur varen komen we bij onze campsite. Deze ligt aan het kanaal door het riet en is alleen voor onze groep. Er is veel schaduw, maar helaas zijn er ook heel erg veel vliegen. We lunchen met zijn allen. Hierna kunnen we relaxen: wat zwemmen in het kanaal, onder een boom zitten en een beetje slapen.

Om vijf uur vertrekken we voor de eerste wandelsafari. Dit voelt toch heel anders dan een safari vanuit een auto of boot. We zien wel veel sporen van dieren, maar niet veel dieren, alleen wat vogels en een rietbok in de verte. Toch smaakt dit zeker naar meer, alleen al vanwege het mooie landschap en de prachtige luchten.

Als we terugkomen kookt Griet op het kampvuur een traditionele maaltijd: maispap met boerenworst. Na een paar glaasjes Amaroela gaan we weer vroeg naar bed.

De volgende morgen staan we om kwart voor zes op om onze wandelsafari voor de ergste hitte van de dag te kunnen afronden. Tijdens het ontbijt zegt Ilse dat ze vannacht een olifant heeft gezien vlak bij het kamp (bij het gat in de grond dat toilet heet). De polers zijn sceptisch, maar Ilse is er zeker van. Vlak voor half zeven vertrekken we in twee groepjes. Al snel zien we een kleine groep zebra's. Na een uur wandelen ziet één van de gidsen in de verte een groep olifanten. We lopen in die richting en zien dat de andere groep al een tijdje in de buurt van de olifanten zit. We wandelen verder naar de nijlpaardpoel. Hierin zitten een stuk of zes nijlpaarden met een paar jongen. Als we terug zijn van deze

lange en vermoeiende wandeling is het inmiddels al weer flink heet. Griet verwelkomt ons met een heerlijke brunch, waarna we heerlijk kunnen relaxen.

07.11 Oefening 2: Radionieuws

12 uur, Joop Boots met het NOS-journaal.

De opperbevelhebber van het Thaise leger heeft de regering opgeroepen om af te treden. Hij vindt dat alleen nieuwe verkiezingen de politieke crisis in het land kunnen oplossen. Verder riep de legerleiding de demonstranten op om het vliegveld van Bangkok te verlaten. Door de protestacties ligt al het vliegverkeer stil. Tientallen Nederlanders zijn er de dupe van. Ze zijn in bussen overgebracht naar hotels in Bangkok. Op Schiphol zijn twee ochtendvluchten naar Bangkok geannuleerd. Of de avondvlucht van de KLM naar Bangkok doorgaat is nog niet duidelijk.

Het ziet ernaar uit dat er ook een boerka-verbod komt in het hoger onderwijs. Minister Plasterk wilde de boerka's alleen weren op basisscholen en in het middelbaar onderwijs, vooral omdat kleding die het gezicht bedekt slecht is voor de communicatie, maar bijna de hele Tweede Kamer dringt aan op een volledig boerka-verbod voor het onderwijs. Plasterk is bereid om aan de wens van de Kamer tegemoet te komen.

De veiligheidsregels voor duikers van de brandweer moeten aangescherpt. Ook worden de opleiding en de examens verbeterd. Daarover heeft minister Ter Horst afspraken gemaakt met de gemeentebesturen, de brandweer zelf en de inspectie. Aanleiding zijn verscheidende ongelukken en bijna-ongelukken van duikers in onder meer Terneuzen en Urk.

Kroegbazen die zich houden aan het rookverbod kunnen een bloemetje verwachten. De directeuren van drie gezondheidsorganisaties zijn een kroegentocht begonnen. KBF Kankerbestrijding, de Hartstichting en het Astmafonds vinden dat de discussie nu te veel gaat over eventuele faillissementen van de kleine cafés. Over de gezondheidsvoordelen zou nauwelijks nog worden gesproken. De gezondheidsorganisaties bezoeken rookvrije kroegen in Nijmegen, Amsterdam, Den Haag en Breda.

Eindhoven krijgt een volledige rondweg. De plannen voor de zogeheten Ruit rond de stad zijn door minister Eurlings goedgekeurd. Op dit moment moet al het verkeer van en naar Limburg langs één kant van Eindhoven. Dat leidt dagelijks tot lange files. Ook het openbaar vervoer in de regio Eindhoven – Helmond wordt sterk verbeterd.

Het weer. Geleidelijk wat meer bewolking en wat regen en motregen. Middagtemperatuur van 5 graden in het zuidoosten tot 9 in het noordwesten. Morgen bewolkt en miezerig.

Dit was het NOS-journaal

08.10 Oefening 2

Goedemorgen, ik heet jullie allemaal van harte welkom op deze vergadering.

Ik heb geen mededelingen en daarom wil ik verdergaan met het vaststellen van de agenda.

Gaat iedereen akkoord met de agenda zoals jullie die ontvangen hebben?

Ja, goed? Dan stel ik hierbij de agenda vast.

Goedemiddag. Het is drie uur dus laten we beginnen met de vergadering.

Ik heb één mededeling: de kerstborrel is verplaatst naar vrijdag 22 december.

Heeft er iemand iets toe te voegen aan de agenda?

Ja, Carla, zeg het maar.

- Ik wil het graag hebben over het jubileumfeest.

Goed, dan voegen we dat punt toe aan de agenda en dan staat de agenda nu vast.

08.11 Oefening 1: Reportage over de Utrechtse binnenstad

Radio M Utrecht, nieuws uit het hart.

In Utrecht gaat het de ondernemers in de binnenstad niet bepaald voor de wind. De omzet daalt zo snel dat de ondernemersvereniging bang is dat er straks een soort faillissementregen over de stad

neerdaalt. De D66-fractie van de gemeente Utrecht wil daarom dat de gemeente nu actie gaat ondernemen.

Aan de telefoon D66-raadslid Arjan Kleuver.

Arjan, goedemorgen.

Goedemorgen.

Hoe serieus zijn de problemen in de Utrechtse binnenstad?

Nou, ernstig. De totale omzet in de binnenstad is gedaald van 1 miljard naar 900 miljoen, dat is een daling van 100 miljoen, of te wel 10%. En per bedrijf in de binnenstad komt dat neer op een omzetsdaling van 36.000 euro. Dat is natuurlijk enorm.

Ja. Komt dat door de kredietcrisis?

Kan, het kan ook komen door de hoge parkeertarieven, door het rookverbod in de horeca, doordat de straten opengebrouwen liggen en daarover slecht gecommuniceerd wordt. Dat moeten we onderzoeken, ik vind ook dat je dat echt moet doen. Maar ik vind ook dat de nood nu zo hoog is dat je gewoon actie moet ondernemen en je ervoor moet zorgen dat er meer mensen naar de binnenstad van Utrecht komen.

Tien procent omzetsdaling, zei u al, wat is uw plan voor de binnenstad van Utrecht?

Wat wij graag willen is dat gedurende de maand december de transferia gratis zijn en dat de gemeente daar ook volop mee gaat adverteren in de omliggende gemeenten zodat de mensen hun kerstinkopen in Utrecht komen doen.

Dat is het enige dat u wilt gaan doen of wilt u nog meer doen?

Nou, dat is heel belangrijk hoor, als mensen weten dat je gratis naar Utrecht kan komen en dan van de schitterende binnenstad kan profiteren, daar goed je kerstinkopen kan doen. Dan is het heel erg verleidelijk. Daarna moet je natuurlijk gaan onderzoeken hoe kan het nou dat die omzet zo snel gedaald is en daar structurele maatregelen op nemen. Maar wat belangrijk is om nu te voorkomen dat bedrijven failliet gaan, is om nu deze actie te ondernemen.

En hoe wilt u ons dat allemaal laten weten, dat we gratis kunnen parkeren in de transferia, bijvoorbeeld.

Nou, mensen in Utrecht die zullen geen gebruik maken van de transferia. Maar de mensen in de gemeenten, zeg maar tussen Woerden, Amersfoort, Hilversum en Vianen, daar kun je natuurlijk in allerlei huis-aan-huis-krantjes, kun je natuurlijk heel goed adverteren. Ja en het is het einde van het jaar en de gemeente heeft nog wat budget over. Ik denk, om de levendigheid in de binnenstad te bewaren, moeten we dat nu gaan doen.

Wat voor signaal geeft u af als de gemeente dat op die manier naar buiten brengt? Is dat niet een soort noodkreet, van "kom alsjeblieft"?

Nee, ik denk het niet. Als je een advertentie zet van "kom naar Utrecht, want daar kun je heel goedkoop parkeren en je kan bovendien hartstikke leuk je kerstinkopen doen, geef je daarmee geen slecht signaal af. Je geeft denk ik alleen maar een goed signaal af.

Denkt u dat het college van B&W hier brood in ziet, dat het gaat lukken op deze manier?

Ja, het lijkt me wel verstandig want het college wil dat die transferia meer gebruikt gaan worden, het college kan ook niet willen dat de bedrijven failliet gaan, dus als ze verstandig zijn, dan komen ze vandaag met een reactie van "dat is een goed idee, dat moeten we onmiddellijk gaan doen".

Als ze verstandig zijn, doen ze dat, zegt u.

Ja.

En als ze niet verstandig zijn?

Ja, dat maak je in het college ook wel vaker mee, dan doen ze niks en tonen ze weer geen daadkracht, lijkt me niet verstandig, maar ik hoop dat ze naar onze ideeën zullen luisteren.

Oké, ik ben benieuwd. We zullen het afwachten en vanzelf horen. Dank je wel, Arjan Kleuver, D66-raadslid. Dag.

08.11 Oefening 2: Kunstmatig tulpeiland

Een **nieuw** kunstmatig "tulpeiland" voor de Nederlandse kust **zou** een prima plaats kunnen worden voor het opwekken van energie. Door het creëren van **verschil** in waterstand zou daar met waterkracht elektriciteit kunnen worden **opgewekt**.

Dit is een idee van het Innovatieplatform, een denktank onder **leiding** van premier Jan Peter Balkenende, en wordt dit jaar verder **uitgewerkt**.

In het **verleden** zijn er vaker plannen geweest voor nieuwe eilanden maar **tijdens** een conferentie maandag in Scheveningen **bleken** experts te denken dat de plannen nu realistischer zijn en goed passen in deze tijd.

De **kosten** voor het winnen van land op water zijn in de loop van de tijd **flink** omlaag gegaan en op land zijn de grondprijzen flink **gestegen**. Bovendien vergroten ook de gestegen olieprijs de kansen van plannen voor **alternatieve** energie.

Balkenende nodigde in een **toespraak** het bedrijfsleven uitdrukkelijk uit om ook met ideeën hiervoor te komen. "We moeten groot **durven** denken, want de vraagstukken waar we als **samenleving** voor staan zijn ook groot", zei Balkenende.

Nederland heeft een naam hoog te **houden** na inpoldering, de afsluitdijk en de deltawerken, **aldus** de premier. "Groot denken heeft ons veel opgeleverd en **bovendien** heeft het ons economisch vooruit **geholpen**. We moeten de schakel nu niet doorbreken, maar overgaan **tot** actie."

Een nieuw eiland op zee is **overigens** een van de vier ideeën die **verder** uitgewerkt moeten worden. De conferentie in Scheveningen **vond** ook drie andere projecten van **belang**. Het meest dichtbij lijkt het **uitbreiden** van de kust voor Zuid Holland met zand. Staatssecretaris Tineke Huizinga van Verkeer en Waterstaat denkt dat de provincie nog dit jaar met een **voorstel** kan komen voor wat genoemd werd de "zandmotor".

De Zandmotor is een pilotproject, **waarbij** een grote hoeveelheid zand voor de kust tussen Hoek van Holland en Kijkduin **wordt** aangebracht.

Door wind, golven en stroming moet het zand zich op **natuurlijke** wijze voor de kust gaan verspreiden, **waardoor** 75 hectare extra kust moet aangroeien. Op die manier creëert de Zandmotor extra **veiligheid** en nieuwe ruimte voor natuur en recreatie.

Het **tweede** project is de opknappbeurt van de Afsluitdijk.

De dijk die sinds 1932 het IJsselmeer afsluit van de Waddenzee, **voldoet** niet meer aan de strenge veiligheidseisen. De staatssecretaris wil de broodnodige renovatie **gebruiken** voor vernieuwing van het hele **gebied** rondom de Afsluitdijk. Daarom **nodigt** de ze experts uit om te komen met revolutionaire ideeën.

De Afsluitdijk is **tot nu toe** enkel in gebruik als waterkering en als weg, maar kan in de toekomst meer functies **krijgen**. 'Als toeristen nu bij de dijk gaan kijken, is er **eigenlijk** niets te zien', vertelt projectleider Tom Golder. 'We kunnen **bijvoorbeeld** denken aan een museum over de historie van de Nederlandse waterkering, of een groot recreatiepark.'

Het **derde** plan gaat over Zeeland. Daar zou een soort wadengebied **ontwikkeld** kunnen worden.

09.11 Oefening 1: Geschiedenisles horecapersoneel

OVT, programma over de onvoltooid verleden tijd, presentatie Michal Citroen.

...

En we gaan horen waarom het horecapersoneel in Leiden geschiedenis heeft gehad deze week.

Het bedienend personeel van kroeg en restaurant moet vragen van de toeristen over de historische attracties van de stad kunnen beantwoorden, dat is de gedachte erachter.

Cor Smit heeft de taak op zich genomen om deze bijzondere bijscholingscursus te geven en met hem spreek ik nu vanochtend.

Goedemorgen.

Goedemorgen.

Is het zo slecht gesteld met de eigen stadsgeschiedenis in Leiden dat een cursus dringend gewenst is?

Nou, dat verschilt nogal van persoon tot persoon maar er werken natuurlijk ook heel veel jonge mensen in de horeca en die weten toch lang niet alles over de stad en dan is het toch wel belangrijk.

Wie heeft dit bedacht?

Het initiatief is uitgegaan van het citymanagement Leiden en Horeca Nederland.

Nog een keer: het citymanagement Leiden?

Ja, precies. Ja dat is een organisatie die eigenlijk probeert om de ondernemers wat samen te laten werken binnen de Leidse binnenstad en Leiden wat meer op de kaart te zetten wat dat betreft.

Is het verplicht, die cursus?

Nee hoor, het is gewoon vrijwillig, maar ik moet zeggen dat de respons erg groot was, dat er heel veel mensen waren die er gewoon wat meer van af wilden weten.

Ja, veel belangstelling?

Ja, ik heb er, toch met een stuk of zeventig mensen ben ik bezig geweest.

En waarom doet u dat?

Ik doe het omdat, ja ik eigenlijk toch een van de mensen ben die toch behoorlijk wat over die geschiedenis af weet.

Ja, ja. En wat vertelt u ze dan allemaal?

...

Hoe lang duurt de cursus, sorry?

Ik vertel in vogelvlucht over de geschiedenis van Leiden. En daar probeer je dan ook gewoon tijdens zo'n verhaal erop te wijzen van, kijk, dit zijn nou typisch van die gebouwen en andere dingen die je nog steeds in de stad terug kan zien die met die geschiedenis te maken hebben, die echte highlights. En dan vervolgens, het tweede deel eigenlijk, is dan een wandeling door een deel van de binnenstad.

Ja, ja, om te bedenken als toerist wat zie je dan en wat zullen ze willen weten, toch?

Ja, precies. En kijk, ook om daar ook, het is natuurlijk toch altijd leuker om het te zien en daar ter plekke de verhalen erbij te vertellen, soms op details te wijzen. Het is zo wie zo veel leuker eigenlijk om rond te lopen.

Heeft Leiden dat bedacht of is het afgekeken?

Nee, we hebben het hier in Leiden bedacht.

En hoe lang duurt die cursus?

Het is een vrij korte bijeenkomst. Ik vertel eerst een beetje, aan de hand ook van wat plaatjes, zeg maar drie kwartier over die geschiedenis, en dan gaan we nog zo'n anderhalf uur door de binnenstad heen lopen. Dat is eigenlijk te weinig hoor want er is zoveel te zien in die stad.

Ja, drie uur lijkt me ook erg weinig.

Het is eigenlijk, het is ik zeg ook het is een beetje in vogelvlucht die stad leren kennen, ja, die stad heeft een hele rijke geschiedenis. Er is veel te zien dus het is ook duidelijk, kwam uit die cursus dat veel mensen er wat meer nog over zouden willen weten.

Kijk eens aan.

Goed, Cor Smit, hartelijk dank voor uw toelichting en succes met het vervolg van deze cursus als die komt.

Ja, dank je wel.

Goedemorgen.

Goedemorgen.

09.11 Oefening 2: Verwijdering strippenautomaat

Het einde van de strippenkaart komt heel dichtbij want op Metro Zuidplein kun je sinds vandaag niet meer met de strippenkaart in de metro stappen en iets dat per 29 januari helemaal nergens meer kan op de Rotterdams metro. Maar hoe weet je echt zeker dat je niet meer met de ouderwetse strip op de metro kan? Ja, dan haal je gewoon het hele apparaat weg en dat deed wethouder Baljeu dus vandaag.

Een mooi bordje gaan we plakken. Ja, een mooi gegraveerd bordje voor het einde van het strippenkaarttijdperk. Er staat dan bij dat ik als portefeuillehouder van verkeer en vervoer van de stadsregio erop heb geplakt, en het strippenkaartenkastje heb verwijderd. Dat gaan we dus nu doen. Het is een historisch moment en daar moet je maar even goed beseft van hebben. Hij is los, oké dan, waar wil je hem hebben?

Ja, waar jij?

Hij moet er wel over hè. Kijk, en dan is ie eraf. Het aftellen van het uitzetten van de strippenkaartautomaten. Nog tien dagen en dan zijn we over, op de metro in Rotterdam, op de OV-chipkaart.

Meneer Peters, u staat in het gedrang hier, u wordt gewoon omver gelopen. Ja, het lijkt wel of er iets belangrijks gaat gebeuren. Het is heel belangrijk, geloof ik hè? De strippenkaart heeft in Nederland 28 jaar als betaalbewijs gegolden en nu verdwijnt ie echt. Het is geen discussie meer, het is niet misschien, het is nu zeker. De wethouder heeft net, letterlijk, de stempelautomaat weggehaald. Dus over tien dagen is het afgelopen met de strippenkaart in de metro.

Het heeft lang geduurd hè, voordat dit moment zo ver was.

Ja, veel te lang. En doordat het langer duurde, werden de problemen ook alleen maar groter en werd het imago van de kaart ook alleen maar slechter. Zo'n kaart kan zich alleen maar bewijzen door gewoon goed ingevoerd te worden. Ja, als je dat iedere keer uitstelt, het is inmiddels al anderhalf jaar geleden dat we eigenlijk al wilden afsluiten. Ja, dan vraag je eigenlijk een beetje om problemen.

En andersom, gaat dat? Nee, hij kan maar op één manier.

Er gaat een slot op het blauwe apparaat waarmee je door de poort kan, maar het is nog effe passen en meten, hè?

Ja, inderdaad ja.

Jullie weten nog niet helemaal hoe die erop moet?

Nou, dat weten we wel want het is niet de eerste. Daar zit er ook al reeds een op.

Het gaat eigenlijk te zwaar, ze zijn eigenlijk niet zo lekker op maat gemaakt, geloof ik.

Nou, precies.

Maar misschien komt het omdat ze vandalismebestendig moesten zijn? Dat totaal niks ertussen mag?

Nou, in het begin hebben we ze afgeplakt met een sticker, ja en dan een uur later zijn alle stickers weer verwijderd.

Hoeveel doen jullie er per dag?

Dat is heel verschillend maar gemiddeld doen we er een stuk of twintig op een dag.

U reist nog met de strippenkaart, zie ik?

Ja, klopt.

U weet dat de automaten al dicht zijn en dat u binnenkort met een OV-chipkaart moet reizen?

Oké.

Wist u dat nog niet?

Nee.

Echt niet?

Nee, echt niet.

Oké, want over tien dagen dan kunt u hier niet meer mee reizen.

Ja, dan gaan we over op de OV-chipkaart natuurlijk.

Meneer, mag ik u wat vragen? U reist ook nog met de strippenkaart, zie ik.

Ja, omdat mijn OV-chipkaart is defect.

Is ie kapot?

Ja, ik moest dat helemaal, heb ik hier bij me als bewijs, ik vind dat echt een waardeloos systeem.

Ja?

Ik moet helemaal opnieuw doen, dat betekent dat moet ik het sturen, moet ik even afwachten, wanneer ik het terug zal krijgen.

U hebt een map bij u waarin allerlei papieren zitten. Daarin ligt ook dat vermaledijde kaartje en een bewijs.

Ja, dat je dat zelf kan zien.

Aanvraag vervangende kaart.

Ziet u, hij doet het niet.

En u heeft ..

Als ik het zo doe ..

U houdt hem erbij, bij de automaat, er gebeurt helemaal niets.

Helemaal niets.

En u heeft hem wel geladen?

Ja, ik heb hem geladen met geld.

Hoe lang bent u hiermee bezig?

Ja, ik ben, zeg maar ruim een week; je wordt van het kastje naar de muur gestuurd. De ene zegt je moet een nieuwe OV-chipkaart aanvragen bij de RET, de ander zegt, nee, je moet de OV-chipkaart

zelf, moet je dat sturen. Dus ik weet niet meer wat ik moet doen. Ik heb intussen een anonieme OV-chipkaart, want ja, ik moet naar mijn werk. De oude vind ik beter.

De bijdrage was van Erik Lemmers.

10.11 Oefening 1: Van Marktplaats.nl naar de brandnetels

Zo, brandnetels. Zestig hectare hebben we van die planten groeien hier in de Noordoostpolder. En deze brandnetels zijn anders dan die we uit de tuin kennen.

Het is een vezelrijke variëteit die hier groeien, dat betekent dat ze gewoon veel sterker zijn dan andere planten en deze brandnetels worden tot 3, 3 en een halve meter hoog op een gegeven moment. Het is nu nog half juni, dan zijn ze nog tot borsthoogte. Maar als je in augustus gaat kijken, net voordat we ze gaan maaien, dan groeien ze tot in de hemel en dat is wel een imposant gezicht.

...

We hadden in 2004 ons bedrijf Marktplaats.nl verkocht. En wij waren als familie van te voren heel erg druk bezig met Marktplaats maar dat viel eigenlijk weg. Met name mijn ouders, die stonden wel open voor iets nieuws want ikzelf bleef nog wel een tijdje voor Marktplaats werken. Zij waren al jaren in goed contact met een duo modeontwerpers uit Arnhem. En die modeontwerpers vertelden aan mijn moeder dat zij bezig waren met het maken van een collectie van brandnetelstof voor een Duitse stoffenleverancier. En dat klonk ons wel heel interessant in de oren want brandnetels, zo was het verhaal, zou een heel mooi alternatief kunnen zijn voor katoen. Katoen is heel erg vervuילend voor de wereld, daar worden heel veel chemicaliën gebruikt in de teelt van katoen. Katoen gebruikt, misbruikt moet ik eigenlijk zeggen, heel veel water in de teelt. En de wereld heeft steeds meer katoen nodig. Zeker nu ook de Chinezen en Indiërs steeds meer te besteden krijgen, kunnen ze ook meer en meer kleding gaan kopen dus er moet gewoon in de wereld een alternatief komen voor katoen.

Brandnetels groeien tot augustus ongeveer. En in augustus maaien wij het af.

Dan laten we het een maand ongeveer op het land liggen. Dat doen we om de vezels een beetje los te laten weken, te laten roten, rotten heet dat van houtdelen. En op dat moment, dus na een maand, gaan we het, net als stro, in een baal persen.

We kunnen al stof maken maar nog niet echt van de kwaliteit dat je zegt van, hier kunnen we een mooie broek van maken. Dat gaat lukken, daar ben ik van overtuigd, daar streven we naar. Maar vooralsnog zijn we vooral een onderzoek en ontwikkeling, een research en developmentbedrijf. Wij duwen hier een paar miljoen in, in totaal, zeker, het is een miljoenenbusiness. En wij hebben daar een lange adem voor nodig, we zullen dus nog wel een paar jaar door moeten.

Daar zijn deze ronde balen en daar zit brandnetel in en op het moment dat wij dat een tijdje binnen hebben liggen, dan gaan we dat onthouten zoals dat heet. Onthouten houdt in dat je de houtdelen, dat zien we nu, dat je de houtdelen gaat scheiden van de vezels en dan krijg je fijne deeltjes, fijne vezeltjes te zien, zeg maar. En op het moment dat dat gebeurt is, gaan we die vezels spinnen, als het ware. Als je een mooi garen gesponnen hebt, kan je dat gaan weven en uiteindelijk een kledingstuk van maken. We zoeken gewoon nog naar de goede combinatie, de goede apparaten, de goede plek voor de goede prijs om tot een stof te komen. En dat doen we dus. We zijn in de productie in China bezig, in Lithouwen bezig geweest, in Polen geweest, in Nederland, in Frankrijk. Dus overal zoeken we naar de goede combinatie zeg maar, het goede dreamteam om ons heen, samenstellen om een goede lap stof te maken.

We telen de brandnetel maar we hebben ook de winkel waar we dat uiteindelijk zullen verkopen.

Daarnaast willen we ook gewoon stoffenproducent zijn, leverancier voor andere merken. Je moet je voorstellen dat een spijkerbroekenmerk interesse heeft om stof te kopen van ons. Daar moeten we mee verdienen, uiteindelijk. We moeten gewoon verdienen van de marges die iedere textielleverancier heeft.

We zijn hier in een Brennelswinkel en hier verkopen we niet alleen onze eigen collectie, war brandnetelvezel in zit, maar ook andere merken. In dit item zit dertig procent brandnetel en is gemengd met biologisch katoen. Dit is jullie eigen, ja onze eigen collectie. Een lijn die we hebben laten ontwerpen en uitvoeren door Rianne de Witte.

Waar wordt deze gemaakt?

Deze wordt in Nederland gemaakt.

Wat is de prijs hiervan?

€ 139,00 kost deze.

Dus met de brandnetelkleding zitten jullie iets aan de bovenkant van de markt.

We hebben geen Zeemanprijzen, dat klopt.

Ik merk dat er veel vraag naar is, we verkopen goed. We merken dat de consument behoefte heeft aan dit soort industrie.

Hebben we het dan over honderden kledingstukken per dag?

Daar hebben we het niet over, maar wel over tientallen...

We hebben nooit gezegd, toen we Brennells begonnen, van dit gaan we nooit verkopen, want dat hebben we al een keer gedaan dus rijk zijn we al. En we gaan er echt niet anders van doen. Dus ik zeg niet, nooit is nooit want ik weet niet wat mijn kinderen op een gegeven moment doen, maar het is absoluut niet ons doel om dit bedrijf te verkopen.

10.11 Oefening 2: Noodpakket in de file

Wat moet je doen als je in een hele lange file staat?

De politie IJsselland in Overijssel wil dat elke automobilist een noodpakket in zijn auto heeft. Die bestaat uit een warme deken, een fles water, wc-papier, iets om te eten en waxinelichtjes. Je hebt bijna recht op 2 en een half, 300 kilometer file op dagbasis. Dan zitten een hoop mensen met de handen in het haar en ik denk het zijn toch eigenlijk hele simpele dingen, doe dat gewoon.

Ja, dat is waar, ja dat is een paar jaar geleden gebeurd dat mensen echt uren, ja op dat moment zou je echt zeggen van ja had ik maar drinken of wat dan ook bij me, maar ja, zo ver denk ik eigenlijk niet.

We hebben eens in de file gestaan en toen hadden we 2 en een half ons luxe bonbons gehad en toen stonden we vast in de file en we hadden niets te eten en toen hebben we de bonbons maar opgegeten.

Ik denk dat in landen zoals Duitsland, denk ik dat het iets meer is, maar hier ..

Als je dan uitreken dat je 15 kilometer file hebt staan met zo veel rijbanen dan komen we uit op zo'n 6000 voertuigen. Dat is gewoon nergens op te hoesten. Er is geen bakker die dat kan leveren en geen kruidenier die zoveel flessen water heeft staan.

Volgens de politie is het vooral verstandig om in de wintertijden een noodpakket in de auto te hebben. Ik heb een keer met de vakantie in de winter ergens koud gestaan en dan heb je geleerd hè.

Inhoudsopgave audio-cd's